7 /197
■ Iulie 2019
■ Anul XVI
Cafeneaua literară

Vizita apostolică a Sfântului Părinte în România: 31.05-2.06. 2019

„Să mergem împreună!”, *sau* Papa Francisc în România

„Şi eu am venit aici ca pelerin ce doreşte să vadă chipul Domnului în chipul fraţilor.” (Papa Francisc)

Să mergem împreună spre acelaşi bine este marele mesaj al Papei Francisc în România, rostit în discursul său de vineri, 31 mai 2019, la întâlnirea cu membrii Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române, la Palatul Patriarhiei din Bucureşti. *Să mergem împreună! – camminare insieme!* – este logo-ul ales special pentru vizita în România.

„Să mergem împreună” spre acelaşi bine, pentru că acest bine nu trebuie atins doar de unul sau de altul, deci individual, ci de noi toţi.

„Să mergem împreună în ascultarea Domnului. Şi noi avem nevoie să-l ascultăm împreună pe Domnul, mai ales în aceste ultime timpuri, în care drumurile lumii au dus la rapide schimbări sociale şi culturale. De dezvoltarea tehnologică şi de bunăstarea economică au beneficiat mulţi, dar cei mai mulţi au rămas implacabil excluşi, în vreme ce globalizarea care impune

(Continuare în p. 2)

supliment **ARTE POETICE**

R. N. WHYBRAY - Ecleziastul

P.Y. CHIA - Gândirea lui Qoheleth

(Urmare din p. 1)

conformare a contribuit la dezrădăcinarea valorilor popoarelor, slăbind etica și conviețuirea, o conviețuire poluată, în ultimii ani, de un copleșitor simțământ de teamă care, deseori ințețit artistic, duce la închidere și ură. Avem nevoie să ne ajutăm să nu cedăm seducțiilor «culturii urii», care, deși nu mai e atât de ideologică precum în timpurile persecuției ateiste, este totuși mai convingătoare și nu mai puțin materialistă."

„Tinerii înfloresc când se simt iubiţi. Toţi înflorim când ne simţim iubiţi (...). Aşa cum ne spun acele frumoase cuvinte ale poetului vostru național, care dorea dulcii sale Românii «fiii săi trăiască numai în frăție, ca a nopții stele». Eminescu a fost un mare poet, dar a dat dovadă şi de o mare maturitate, şi pentru aceasta a dorit ca fraţii săi să se simtă într-adevăr fraţi în România.

Noi aparţinem unii altora, iar fericirea noastră personală se realizează făcându-i fericiţi pe ceilalţi. Toate celelalte sunt poveşti."

„Să ne reînnoiască Duhul Sfânt, El, care respinge uniformitatea și căruia îi place să plăsmuiască unitatea în cea mai frumoasă și mai armonioasă diversitate. Focul lui să mistuie lipsa noastră de încredere; suflul său să înlăture reținerile care ne împiedică să dăm mărturie împreună despre viața nouă pe care ne-o oferă. El, făuritor de fraternitate, să ne dea harul de a merge împreună. El, creator al noutății, să ne insufle curaj să trăim inedite căi de împărtășire și de misiune. El, tăria martirilor, să ne ajute să nu zădărnicim sacrificiul lor.

Dragi fraţi, să mergem împreună, spre lauda Preasfintei Treimi şi spre beneficiul reciproc, pentru a-i ajuta pe fraţii noştri să-l vadă pe Iisus. Reînnoiesc recunoștința mea și vă asigur de afecțiunea, prietenia și rugăciunea mea și a Bisericii Catolice."

„România este Grădina Maicii Domnului şi în această întâlnire am putut să-mi dau seama de acest lucru, pentru că ea este o mamă care cultivă visurile fiilor, care le păzeşte speranţele şi care aduce bucuria în case. Este o mamă duioasă şi concretă, care are grijă de noi. Voi sunteţi comunitatea vie şi înfloritoare, plină de speranţă, pe care o putem oferi mamei. Ei, mamei, să-I consacrăm viitorul tinerilor, viitorul familiilor şi al bisericii", a spus Suveranul Pontif.

Pe Câmpia Libertății de la Blaj, Papa Francisc a rostit un discurs emoţionant în faţa a peste 100.000 de oameni prezenţi, după ce a beatificat șapte episcopi greco-catolici, care au primit numele de „Fericiți".

„Preacurata Fecioară Maria să reverse ocrotirea ei maternă asupra tuturor cetăţenilor României care, de-a lungul istoriei, s-au încredinţat mereu mijlocirii ei. Maicii Domnului vă încredinţez pe voi toţi şi Îi cer să vă călăuzească pe drumul vostru de credinţă, pentru a înainta spre un viitor de progres autentic și de pace și, astfel, să contribuiți la construirea unei patrii mai drepte și fraterne", a spus Sfântul Părinte.

Salutul adresat de Sfântul Părinte comunităţii rrome din cartierul Barbu Lăutaru, din Blaj (fragment)

„În istoria omenirii, există mereu atât Abel, cât și Cain. Există mâna întinsă și mâna care lovește. Există deschidere la întâlnire și închidere din cauza conflictelor. Există primire și există excludere. Există acela care vede în celălalt un frate și cel care-l vede ca o piedică pe drumul său. Există civilizația iubirii și există civilizația urii. În fiecare zi trebuie să alegem între a fi

Abel şi a fi Cain. Ca în faţa unei răscruci de drumuri suntem chemaţi să facem o alegere decisivă: să parcurgem calea împăcării sau cea a răzbunării. Să alegem calea lui Iisus! Este o cale mai istovitoare, dar este calea care conduce la pace. Și ea trece prin iertare. Să nu ne lăsăm duşi de valul răutăților care ne macină înăuntrul nostru: fără ranchiună! Deoarece niciun rău nu îndreaptă un alt rău, nicio răzbunare nu dă satisfacție nedreptății, niciun resentiment nu face bine inimii, nicio închidere în sine nu apropie.

Dragi fraţi şi surori, voi, ca popor, aveţi un rol de protagonişti pe care să vi-l asumaţi; nu trebuie să vă fie frică să împărtăşiţi şi să oferiţi acele caracteristici specifice vouă, care vă definesc, care marchează drumul vostru, şi de care avem atât de mare nevoie: valoarea vieţii şi a familiei, în sens larg (veri, unchi etc.); solidaritatea, ospitalitatea, ajutorul, sprijinul și apărarea celor mai slabi din comunitate; valorizarea și respectul celor în vârstă; simțul religios al vieții, spontaneitatea și bucuria de a trăi. Să nu privaţi societatea în care vă aflaţi de aceste daruri, dar să fiţi disponibili şi să primiţi toate acele lucruri bune pe care ceilalţi vi le pot oferi şi aduce. De aceea doresc să vă invit *să mergem împreună*, acolo unde sunteţi, în construirea unei lumi mai umane, trecând peste temeri şi suspiciuni, lăsând să cadă barierele care ne despart pe unii de alţii, alimentând încrederea reciprocă în căutarea răbdătoare şi nicicând zadarnică a fraternităţii. Să ne angajăm *să mergem împreună*, cu demnitate: demnitatea familiei, demnitatea de a ne câştiga pâinea cea de toate zilele – aceasta te face să mergi mai departe – și demnitatea rugăciunii. Mereu privind înainte”.

Mesajul postat de Papa Francisc pe Twitter, pentru români, în limba română, la aproximativ o oră după plecarea din România:

„Fecioara Maria să-şi întindă ocrotirea ei de mamă peste toţi cetăţenii României, care, în decursul istoriei, şi-au pus întotdeauna încrederea în mijlocirea ei. Fecioarei Maria vă încredinţez pe voi toţi şi mă rog pentru ca ea să vă călăuzească pe calea credinţei”.

Aniversare

Coniţa Lena – 70

Poeta Coniţa Lena (Elena Predescu) s-a născut în oraşul Titu, judeţul Dâmboviţa, la 19 iulie 1949. A debutat cu poezie în revista *Luceafărul*, în 1981, cu pseudonimul Eliseea Codreanu. Sub numele de Coniţa Lena, a publicat în suplimentul de cultură *Ziua literară*, începând cu anul 2003. A colaborat cu revistele *Poesis, Luceafărul, Poezia, Nord Literar, Paradigma XXI, Familia, Convorbiri literare, Antares, Argeş, Cafeneaua literară* etc.

Este membră a Uniunii Scriitorilor din România.

A publicat volumele de versuri „Uşă de biserică” (Editura Junimea, 2005), „Kenzo floare cheală” (Editura Tiparg, 2007) şi „Supradoza - poeme de uscat zilele” (Editura Tiparg, 2008).

În anul 2005 a primit Premiul pentru poezie la Festivalul „Sensul iubirii” de la Turnu-Severin. A urmat Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor din România-Filiala Piteşti, în 2006. În anul 2008 a primit Premiul pentru literatură al Revistei *Argeş*. (**Liliana RUS)**

Magnoliu

În copacul de magnoliu
violet în flori de doliu
distilez doar praf de moliu
timpul n-are loc în timp
trup pierzând alt anotimp
curge din parfum doar apă –
te subţie şi te sapă
dinspre vârf în rădăcină
doar femeie de lumină
venind dinspre întuneric
numa-n visul luciferic
şi desprins ca aburul
lăsând mierii fagurul
plin cu lapte de regină
îţi lingi sufletul de tină
în copacul de magnoliu
înflorind doar flori de doliu.

Sinele (ca viermele)

Sinele
ca viermele
roade-n carnea răului
săpând groapa hăului
sinele cu floare-n dinţi
sufletul parfum să-l minţi
sinele zgâind în carne
o pudoare ce te-adoarme
vrea ce vrea şi vrea ce vrei
să te minţi, să mori, să bei
sinele pictat frumos
vomitând culori pe dos
doarme într-o gaură
până când îl mătură
zdreanţa de sub pătură
în culcuş de scândură.

Liliac

Liliac parfum de crud
nările nu te aud
nu te sorb, nu te inhală
parcă-mi eşti floare de smoală
fum din foc de frunze moarte
în grămezi de vânturi sparte
duc pe aripe de cioară
trup greoi de primăvară
liliac parfum de gând
mi te fur mi te ascund
şatirat noroc pe-o aţă
vertebrală de paiaţă
urcător spre înălţare
violet de îndurare
alb albastru roz grena
nu mai eşti precum te-ai vrea.

Un capitol al poeziei românești

Ion Pop ne oferă o masivă cercetare consacrată unui capitol al poeziei românești contemporane, socotite a se afla sub semnul neomodernismului. Din capul locului putem constata că perspectiva în care, în chip justificat, o situează autorul, e una istorică, deoarece niciodată istoria nu a produs un mai puternic impact negativ asupra creației noastre literare decît în perioada 1944-1989. După cum prea bine știm, a avut loc în acel timp o agresiune împotriva conștiințelor atît prin cenzură, cît și prin obligativitatea aderenței la formulele unei ideologii și ale unei propagande care deturna scandalos normalitatea producției scriptice, o prefăcea nu o dată într-un rebut. A evalua viața literară a acelei epoci înseamnă a o raporta neapărat la contextul politic nefast în care s-a înscris. Doar între 1944 și 1947 au mai fost îngăduite în presă discuții în spirit democratic, dintre care una avînd ca obiect „spiritul vremurilor noi", care se ivise la orizont sub înfățișarea unei „crize". Declanșată de Virgil Ierunca, situat pe atunci pe poziții de stînga, dezbaterea în cauză a inclus intervenții categorice, precum cea a infelicelui Ion Caraion, ulterior victimă a temnițelor comuniste, poate prea „înnegrit" la ora actuală, care denunța o amenințare la adresa „libertății individuale". Sau opinia lui Tudor Arghezi, care indica mustrător „literatura de concordanță", subordonată regimului totalitar, susținînd dreptul scriitorului de-a se rosti „cum îl taie capul". Alții, precum G. Călinescu ori Gala Galaction, s-au manifestat prin ambiguități. Urmează ceea ce Ion Pop numește „măcelul proletcultist". O altă opoziție apare abia după moartea lui Stalin. Ea constă în „poziția curajoasă" a lui A. E. Baconsky și a colegilor săi de la revista **Steaua**, adoptată la Conferința pe țară a Uniunii Scriitorilor, din 1956, cînd aceștia au cutezat a polemiza cu promotorii „realismului socialist", în numele unor paradigme din literatura autohtonă interbelică, precum și din cea universală. O „figură simbolică a unei noi vîrste poetice" devine, odată cu sfîrșitul său tragic, Nicolae Labiș, după care se înalță un alt „nume-efigie", cel al lui Nichita Stănescu, „liderul" generației noastre șaizeciste. Nu mai puțin au apărut episoade de recul. În 1960, așadar în apropierea relativei „liberalizări", Ov. S. Crohmălniceanu publica un opuscul intitulat imperativ **Pentru realismul socialist**, din care Ion Pop citează triste pasaje: „În conformitate cu fondul sufletesc antisocial care le-a generat, «inovațiile» moderniste s-au dovedit a servi azi, în lumea nouă, nu promovării ideologiei socialiste, ci dimpotrivă, defetismului celui mai respingător, cinismului celui mai sumbru, disprețului celui mai sălbatic față de om. Jan Kott, de pildă (...). Procedeele moderniste născute din practica fugii de realitate n-au cum să contribuie la investigarea ei. (...) Vagul, obscurul, nebulosul poeziei decadente îngăduie unor poeți să pozeze în soldați, dar să iasă din rînduri". Dar emanciparea vieții literare nu mai poate fi oprită la un atare penibil prag. În următorii ani, ea conturează ceea ce numim acum poezia neomodernistă, termen utilizat inițial, se pare, de Ion Bogdan Lefter.

Se producea atunci un fenomen aparent paradoxal. Progresul era generat de o întoarcere benefică spre trecut, de ceea ce Ion Pop numește „reînvățarea modernității poetice". Proces trebuitor al unui contact cu interbelicul și cu modelele europene ale acestuia, așadar o „refuncționalizare" a prestigioaselor poetici excomunicate. Punctual, e vorba de „«poemul ca sărbătoare a intelectului», proclamat astfel de un Paul Valéry pe urmele maestrului său, Mallarmé, expresia intelectualizată a poeziei frizînd ermetismul", de „modernismul expresionist (la noi, mai ales în formula spiritualizată a lui Blaga, tot mai coborîtă spre «realitate» și distanțată de metafizic, dar și, în parte, cea «activistă» a unui Aron Cotruș)", «poezia notației» astfel numită de E. Lovinescu în versurile lui Camil Petrescu, precursoare ale «prozaismului» realist-autenticist antiermetizant de mai tîrziu", precum și de „recuperarea fenomenului avangardist". Dar nu avem a face cu simple reluări, cu obediente aplicații ale formulelor anterioare, ci cu „mutații", cu „contacte și contaminări «impure» cu limbajele vieții imediate, mai «democratice», asimilate pe traseul liricii moderne de pretutindeni". Astfel, Ion Barbu e detașat de Mallarmé, „iar componenta pitoresc-balcanică a poeziei sale nu mai are, evident, nimic de-a face cu Absența, Tăcerea și Neantul Maestrului". Grație încă unor radicale schimbări, putem vorbi de „substanța unor opere precum ale lui Cezar Baltag, Mircea Ciobanu, Sorin Mărculescu, Daniel Turcea, cu voci lirice foarte diferite totuși", ca și de „rafinamentul combinatoriu al unui Șerban Foarță". Un ecou al „poeziei notației" ar fi de semnalat și la Florența Albu. Din reacțiile tipologiei avangardiste interbelice decurg reacții de speță avangardistă, reîntoarse „pe căi ocolite în «onirismul estetic» (încă «înalt»!) al lui Dimov și al emulilor săi, în minimalismul amprentat «bacovian», de «notații» fulgurante, de atmosferă oniric-metafizică, al lui Constantin Abăluță". Dar și altele, precum cele ale lui George Almosnino, Vintilă Ivănceanu, Virgil Mazilescu. Expresionismul e de regăsit, într-o maximă apropiere de sursă, la Angela Marinescu, prin producțiile inițiale „stilizat-trakliene, apoi prin operațiile clinice pe viu, programatic neatente la tăieturile bisturiului, ce ar putea trimite spre Gottfried Benn și Sylvia Plath". La Ileana Mălăncioiu găsim o asociere a unor „filoane tradiționale, de ritualitate funerară, cu date ale viziunii romantic-tenebroase germano-eminesciene, ca să încheie în tonalitate sarcastic-bacoviană". Altă variantă a filonului în cauză, „trecut prin aspre luturi ancestrale", e identificată „la Ion Alexandru, «blagian» și nu numai atît, ori la Ion Gheorghe, punînd în comunicare energii telurice (și verbale) «tradiționaliste», cu avînturi de marinar și om de șantier whitmanian". Urmează poeții „livrești", „clasicizanți", care „își împart micile voluptăți de degustători de bucate scrise cu frustrările unor deposedați de celelalte bunătăți «bio», contemplate cu jind de la distanță, speculînd elegiac", balansînd între „obiectul concret" și „semnul său superficial și alienant": Florin Mugur, Petre Stoica, Ovidiu Genaru. Singularul M. Ivănescu „și-a făcut din imaginarul livresc modele ale unor trăiri imposibil de atins la cota lor autentică, predestinat unui artizanat verbal silnic-gratuit, (...) reciclînd ficțiuni util-inutile, cu catalizatori dinspre poezia americană, dintre Frank O'Hara și John Berryman". Și

acum o surpriză. Lirica de „tensionată angajare etică” a Anei Blandiana e pusă în tangență cu cea a unor Adrian Păunescu și Mircea Dinescu, ilustrînd „discursul destinat mulțimii adunate în «for», (...) asumîndu-și un fel de ipostază exponențială, de purtător de cuvînt al unei colectivități cu care se mărturisește a fi solidar...”. Contrastul frapant al atitudinii să facă posibilă totuși asocierea Blandiana-Păunescu? Acustica civică să fie atît de îngăduitoare? Sub unghi procedural, posibil, dar...

În ceea ce privește numele poeților cu prezențe distincte în această lucrare, Ion Pop înfățișează două scuze anticipate. Prima, privitoare la caracterul fatal limitat al numelor introduse, la „imposibilitatea obiectivă de a epuiza lista numelor participante de toată mîna”. A doua, vizînd criteriul valoric al selecției, „de la un număr de protagoniști la actorii («actanții»!) cu roluri secundare, convocați totuși ca să populeze scena, nu toți și nu tocmai ca simpli figuranți”. Din șirul autorilor oricum îndeajuns de numeroși avem impresia că nici un nume mai semnificativ nu e omis. Mărturisim însă că ne-au scăpat pînă azi atenției cîțiva: Dușan Petrovici, Gavril Ședrean, Sabin Oprean, Marcel Mihalaș, Ioan Mușlea. Gruparea poeților într-o schemă tipologică suficient de ramificată, în ciuda relativității de la care nu s-ar putea sustrage o atare operație, e sustenabilă prin exploatarea cîte unei trăsături caracteristice unificatoare. Dacă aici se aplică, să zicem, un spirit geometric, cel de finețe se vădește din plin în caracterizările de care are parte fiecare „ales”. E cu totul remarcabilă la Ion Pop această asociere între examenul de natură mai curînd obiectivă al orientării în cîmpul ansamblului literar, al tematicii, al filiațiilor etc. și intuiția exactă a fibrei creatoare. Expresia critică ce o fixează e, în marea majoritate a cazurilor, constrictivă. Dezinvolt, de-o nedezmințită prospețime, infatigabil, criticul ne oferă caracterizări care ar putea fi, evident, puse în discuție, dezvoltate, nuanțate, dar niciodată respinse *de plano*. Vocația de analist al poeziei se impune drept calitatea critică majoră a d-sale. Cît privește ierarhizarea în cuprinsul acestui amplu catalog de poeți, aceasta poate întîmpina opinii diverse. Cîteva nume îi apar lui Ion Pop drept „cele mai reverberante și catalitice”. Mai întîi Nichita Stănescu, în vederile d-sale „creatorul unui univers liric *complet*, cu o structură de *cosmoid*, cum ar zice Blaga, tot așa, cum au fost la timpul lor, Arghezi sau Blaga înșuși”. Opțiune cvasigenerală în prezent, căreia însă i-am anexa o întrebare: e totuși firesc ca un mare poet să aibă un număr de texte (publicate) indiscutabil nereprezentative, care să-l depășească pe cel al textelor valide, așa cum se întîmplă cu autorul **Necuvintelor**? Urmează Mircea Ivănescu, „constructor al unui discurs care, din punctul de plecare, e marcat de un scepticism radical, foarte departe de entuziasmul, fie și deteriorat pe parcurs, al confratelui în ipostaza ideală de «Amfion constructorul»”. Dacă Nichita Stănescu și Mircea Ivănescu ar alcătui „extremele” unor viziuni, între ele și-ar găsi locul Leonid Dimov, „«măscărici al Totalității», care se știe și el deposedat de harul suprem constructiv ce i-ar fi asigurat omnipotența asupra Totului”. Cu o apăsare pe nota scoasă în relief, cea de bufonerie: „Jocul dimovian pune în scenă o variantă a clovnului trist, visînd într-un teatru al lumii, cu măști instabile, păstrînd angoasa în miezul feeriei”. Apoi Marin Sorescu, cel ce „obligă la democratizare teme și atitudini «aristocratice», face adesea concesii anecdoticului, cultivă calamburul, aliază rîsul cu plînsul la modul tradițional «valah»”. Dar nu e totuși bardul alutan, astfel cum s-a afirmat, mai interesant în teatru decît în versuri? Pe de-o parte, în ultima ipostază, un ludic, continuator al formulei Topîrceanu, dar nu totdeauna cu scrupulul exigenței vădit de antecesor, pe de alta un expresionist rural, în aceeași cheie a comicăriei, un emul printr-o derivație a lui Ion Gheorghe - ierte-ni-se „erezia”! -, Marin Sorescu nu rămîne mai mult decît un autor de treaptă medie, ceea ce se cheamă îndeobște un „autor de epocă”. Următorul e Ion Gheorghe, selectat în pofida faptului că „opera îi este grav subminată în mai multe puncte” și că „a eșuat (...) în manierismul steril al «zicerilor» mai tîrzii, iar masivul tom «epopeic» **Dacia Fenics** a putut plăcea numai unui mare degustător de hîrtie scrisă ca Marin Mincu, fiind de fapt o operă artificioasă, stufoasă și greoaie”. Nu cumva ultimele epitete au o răsfrîngere mai largă asupra producției d-sale în întregime? Semnificativ, Ion Gheorghe e de multă vreme trecut sub tăcere... Gusturile nu se dispută, dar varietatea lor nu e oare binevenită pentru a obține treptat acea discretă mișcare consensuală de care are nevoie imaginea ce se fixează în istoria literară? E drept că și aceasta are o doză de relativitate, probată în timp. Ceea ce la un moment dat pare a constitui o certitudine poate ceda unui nou curent de înțelegere, validînd eventualele rezerve anterioare. Oricum, datoria criticului e de-a se exprima cu bună-credință. În ce ne privește, în locul ultimilor doi „exponențiali”, Marin Sorescu și Ion Gheorghe, i-am fi preferat pe Ion Caraion, pe Emil Brumaru (cel mai personal poet autohton contemporan), pe Cezar Ivănescu, pe Angela Marinescu sau... pe alții. Se cuvine însă neapărat subliniată strădania colegială a lui Ion Pop de a-i scoate „mai în față” pe scena poetică pe cîțiva autori de o indenegabilă pondere, din păcate ținuți în umbră: Constantin Abăluță, Ilie Constantin, Cristian Simionescu, Marius Robescu, Dan Laurențiu, Vintilă Ivănceanu, Ioana Ieronim.

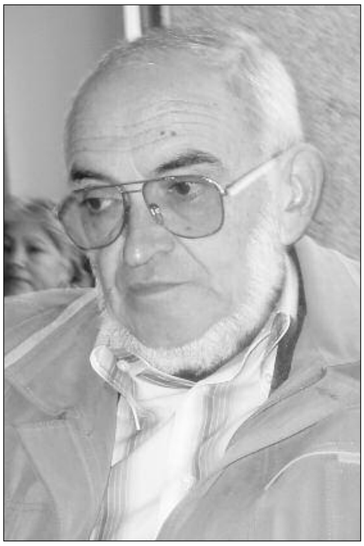
În încheiere, Ion Pop ne oferă o pertinentă *addenda*, cu caracter de confesiune, a creației poetice proprii. Nu o dată victimă a clișeului „poezie de critic”, ajuns într-o variantă astuțioasă pe care o citează („s-a scris la un moment, nu fără maliție, «poet în critică și critic în poezie»”), poetul înzestrat în nu mai mică măsură decît criticul omonim alcătuiește o fișă justificativă, din rîndurile căreia ne îngăduim a relua aprecierile ce i le-am închinat odinioară: „Între coperțile cărților sale de poezie, Ion Pop e poet și atît. Dacă totuși s-ar insista pe relația acestei poezii cu critica emisă de aceeași pană, am putea avea o surpriză de proporții. Și anume, am fi în măsură de-a constata că în loc de a jertfi cărturăriei, modelelor tiranice propuse de ampla sa cultură de specialitate, Ion Pop ilustrează o mișcare de emancipare, pe cît de puțin clamoroasă, pe atît de tenace, de sub tutela livrescă, resimțită ca o primejdie”. Merită reținute acele evaluări autoanalitice prin care, din etapă în etapă, autorul își circumscrie cu emoționată luciditate natura lirică. Acea „dificilă ecuație, care m-a tot obsedat, dintre gramatică și sînge”, după cum se confesează d-sa, capătă o victorioasă rezolvare, în urma unei grave încercări de ordinul sănătății prin care a trecut: „Temele care m-au obsedat dintotdeauna, aceea a crizei tensionate dintre stările de spirit și semnele lor, dintre natural și scriptural, dar mai ales cea dintre ambigua conștiință a limitei, deopotrivă necesară și oprimantă, a neliniștii în fața dispersiei, a dezordinii și a risipei de sine, și o precar-victorioasă geometrie interioară, și-a găsit, îmi pare, o anumită soluție...”. Concluzie: cartea pe care Ion Pop o închină poeziei noastre neomoderniste e, nu doar, după toate probabilitățile, scrierea d-sale de căpetenie în postura de critic, ci și una fundamentală asupra materiei care-i constituie obiectul. Faptul că ne-am exprimat consecvența față de cîteva din opiniile cărora le-am dat glas mai demult nu prejudiciază simțămîntul nostru de prețuire.

Gheorghe GRIGURCU

Ion Pop: **Poezia românească neomodernistă,** Ed. Școala Ardeleană, 2018, 864 p.

ȘCOALA DE LITERATURĂ, UN EXPERIMENT EȘUAT? FENOMENUL LABIȘ

(urmare din numărul trecut)

În puzderia liricaştrilor de partid, idealistul Labiş face o figură aparte. El „a trăit paroxistic comunismul”, nota Marian Popa (Popa 2009: 818), şi soarbe entuziast-juvenil, deşi trecut prin botezul „criticii tovărăşeşti”, lumea: „Întreaga lume-a sufletului, vie / Palpită-ntr-o frenetică beţie”. Acele „câteva poeme încântătoare” pe care le semnala G. Călinescu, acel „entuziasm estetic” mărturisit de Titus Popovici (după lectura unor fragmente din Omul comun, tipărite în Scânteia tineretului) sau interesul pentru poezia filosofică (recunoscut de Radu Cârneci) vin să confirme verdictul lui N. Cârlan: Labiş, afirmă corectiv exegetul, n-a fost un poet comunist, ci „un poet al idealurilor comuniste” (Cârlan 2016: 215). După „iluminare”, refuzând „zăbala partinică”, poetul ar fi devenit, în contextul luptei cu inerţia, „primul disident pursânge” (Cârlan 2016: 26), sfârşind prin acel dubios accident de tramvai, „inexplicabil” şi pentru M. Beniuc. Încât, blamând impostura politică, Labiş – din ipostaza unui poet interzis, aflat în nesiguranţă – lasă senzaţia „dezvoltării” unui opozant. Cum „nu există o reconstituire viabilă a acelei nopţi”, ne reamintea Marian Popa în Istoria sa (Popa 2009: 821), enigma Labiş persistă, hrănind o scenarită rebusistică şi controverse „irezolubile”. Prezumţiile potenţează „restul postum”, acel cumul de texte-eboşă şi, cu deosebire, alegorismul care învăluie Pasărea cu clonţ de rubin, insinuând ipoteza unei „răzbunări”. Şi iscodelnicul Ion Filipciuc, cu ştiuta-i râvnă detectivistică, s-a pricopsit cu „o grijă acaparantă”. Fără a întocmi, neapărat, o biografie a poetului, ne punea la îndemână câteva „frânturi” (zice cu modestie), rod trudnic al unei „ochiri documentare”. Fiindcă „Trudind peniţa” sub vraja păsării cu clonţ de rubin se adaugă altor contribuţii (Mircea Coloşenco, Stela Covaci, Florentin Popescu, Vasile Gh. Popa) menite a corecta numeroase inadvertenţe şi „neglijenţe cronistice”. Interogând contextul, Ion Filipciuc citeşte gospodăreşte presa epocii, reconstituie evenimentele, cercetează „fojgăiala ideologică”. Oferă lămuriri, aduce la lumină texte necunoscute, discută în registru comparatist, „desfoliind” chestiuni aparent clasate: de la „neamul” poetului şi botezul pruncului Neculai, la debutul „năclăit” şi accidentul „dubios”, survolând şi desluşind o viaţă tumultuoasă, curgând între bornele norocului şi ale nenorocului.

Evident, Labiş nu trebuie crezut pe cuvânt atunci când, printr-un scurt avertisment, ne prevenea că ar fi doar un tematist: „Nu-s poet, nici vizionar, / Sunt un om care-şi tratează temele”. Se înțelege că ar fi vorba de rețetarul epocii. Or, apariția „ereticului” Labiş (cf. Radu Cosaşu), o vedetă a momentului, neindiferent, se înțelege, la „exigențele exterioare”, are semnificația unui „eveniment fondator” (Pop 2018: 93). Desigur, „creditat pentru potențialitățile sale” (Simuţ 2017: 294), cultivând o altfel de poezie militantă, departe de monotonia tematică, precară esteticeşte, ci, dimpotrivă, asumând-o interogativ, problematizând, anunţând „starea de de conştiinţă” (Raicu 1977: 151), adică lupta cu inerţia.

„Efectul Labiș” și generația orfelină

Pornind de la un articol semnat de Monica Joița (*Ce mai face generația Labiș*, în *Noua Revistă Română*, nr. 5/1996), Mihai Ungheanu propunea „câteva adnotări și precizări” despre această generație „dislocată și contestată”, notând că înaintea fenomenului generaționist, înrolat sub stindard labișian, „a existat fenomenul Labiș” (Ungheanu 1996: 15). Indiscutabil, Labiș, depășindu-și momentul, a exprimat o aspirație de generație, evoluând „pe deasupra recomandărilor oficiale”, într-o literatură mutilată, prigonindu-și clasicii (Ungheanu 1996: 18). Dispariția liderului harismatic, ca gest sacrificial, a umflat legenda, cu faimă în diminuare, însă, odată cu ivirea unui nou reper (popularul Nichita Stănescu); însăși generația, privată de maeștri, orfelină, cu un „lot norocos” de semi-activiști (Grigurcu 1999: 13, 79) etc., va cunoaște o eroziune lentă, dezicându-se de „patronul” ei și bucurându-se de „protecție oficială”. Curios, „acceleratorul Labiș” (cf. Radu Cosașu), înfruntând „opreliștile de epocă”, n-a ușurat misiunea congenerilor; fenomenul literar postbelic își va tăia cu dificultate vad, în conflict cu autoritățile politice. Iar „zestrea Labiș” se va bifurca (Ungheanu 1996: 19): fie pe linia lecției stănesciene de lirism, fie pe traiectoria unor dezbateri etice, de asprime morală, precum în cazul „primitivului” Ion Gheorghe. Sau, adăugăm, a desolemnizării soresciene, părăsind limbajul înalt.

Generaţia orfelină (Rachieru 2014) include, aşadar, o entuziastă serie creatoare, având drept numitor comun tocmai vitregia condiţiei formative; ea a fost modelată de interdicţii (lecturi clandestine, maeştri „ascunşi”, biblioteci epurate), provocând o reacţie polemică (ruptura) şi promovând, astfel, la start, un program negativ. Dar, în acelaşi timp, a fost o generaţie aurorală, cu rol de verigă, redescoperind – euforic – tradiţia, definind o stare de spirit,

angajându-se, prin combustie creatoare, la o lucrare comună, recuperatoare, fecundă, susţinută, prin propulsie adjectivală, de o critică solidară, risipind şi cronici „tactice", cum recunoştea Matei Călinescu.

Prilejuit de o şansă istorică, acest remake modernist (cf. N. Manolescu) a favorizat efortul recuperator după falia proletcultistă, repunerea pe tapet a moştenirii literare, despărţirea de literatura realismului socialist, rebutată artistic (strict referenţială, militantă, „de comandă"), ieşirea din somnul dogmatic. O fi fost aceasta o etapă falsă, zicea criticul, deviind cursul natural al literaturii, dar, din păcate, reală, cu efecte devastatoare (filtru ideologic, reţetar dogmatic, standardizare). Încât intrarea în scenă a şaizeciştilor, ca mesageri ai resurecţiei, vestea un timp al scrisului înnoitor, febricitar, euforic, fraternizant, redefinind poezia ca „explozie metaforică", impunând mitul literaturii şi al Scriitorului. Chiar de „a întemeia aproape demiurgic o literatură", sesiza Alex Goldiş. Sau de a o reîntemeia (cf. Marin Mincu).

Admiţând că peisajul literar, poluat propagandistic, se reconfigura sub presiunea sistemului, în noua conjunctură istorică, trecând prin desovietizare (1958, odată cu retragerea Armatei Roşii, şi Declaraţia CC al PMR, din aprilie 1964), la perioada „liberală" şi la naţionalismul doctrinar (instalarea lui N. Ceauşescu la cârma Partidului, în 1965, şi uriaşul capital politic acumulat, condamnând, în august 1968, invazia în Cehoslovacia) şi, apoi, la izolaţionismul din „deceniul satanic" (cf. M. Zaciu). Un socialism etapizat, aşadar, faraonizat, „reîngheţat" ideologic, rigidizat, cerând obedienţă, cu o viaţă literară care, în pofida vicisitudinilor, încerca să se „normalizeze", refuzând ierarhiile trucate, figurile encomiastice (acei „mici clasici", pregnanţi în proletcultism, violent declasaţi), ticurile şi poncifele realismului socialist, cu supravieţuitori şi victime, cu valori active într-o literatură subordonată. N-au lipsit, desigur, colaboraţioniştii, compromisurile, servituţile, înverşunările, aversiunile, delaţiunile, excluderile, puseele de disidenţă etc.

Generaţia Labiş a existat, şi a discuta despre începuturile ei înseamnă a interoga epoca. A ocoli pudic perioada, a o expune caricaturizat ori confecţionându-i un eroism spălat de toate păcatele înseamnă a ne priva, în continuare, de sinteze credibile. Proletcultismul trebuie examinat ştiinţific, pe masa de disecţie. Generaţia Labiş ar fi tocmai reacţia polemică la aceste condiţii formative, refuzul lor lucrând coagulant, aliniind tinerii de atunci unei misiuni comune. Generaţia Labiş a izbucnit când scriitori importanţi lipseau din atenţia publică. Ea propunea un alt tip de literatură, fiind expresia unei vârste de mare tinereţe spirituală.

Prin Labiş, ivit în condiţiile manipulării propriei noastre istorii, talentul învingea încă o dată tirania schemelor. O generaţie entuziastă, pompând „sânge nou" în artele literaturii, îşi croia drum, gardând măreţia şi ironia istoriei. Copilul Labiş a fost mentorul acestei generaţii orfeline. Prin frenezie vitalistă, ingenuitatea receptării, lăcomia concretului, patosul romantic (poetul va vorbi de „văpaie de cratere-n erupţii" a sentimentelor), prin ardere purificatoare, Labiş a fost o conştiinţă angajată şi interogativă. El ţâşneşte dintr-o joasă cotă lirică a deceniului şi primeneşte atmosfera epocii, ventilând-o; la temperatura romantismului sufletesc, poetul „primelor iubiri" dezvoltă fiorul reflexiv şi dispoziţia etică. Labiş trăieşte incandescent şi pe cont propriu, dar climatul poetic – şi pe baza unor coincidenţe de biografie – va prelua motivele labişiene, bătătorite cu hărnicie ori refuzate, tot din exces polemic.

Labiş, scriau D. Micu şi N. Manolescu în Literatura română de azi (1944-1964), este „autorul unei lecţii de poezie"; el ar fi fost, potrivit aceloraşi, mai însemnat în consecinţe, decât în valoare absolută (Micu, Manolescu 1965: 143). Să fie Labiş doar un potenţial mare poet? În fond, nici Gh. Grigurcu, deşi recunoaştea indelebila amprentă labişiană, nu credea altceva, din moment ce părea convins că „izolatul Labiş" nu a lăsat o posteritate. Efectul Labiş este însă dublu: opera, valoroasă în sine, se însoţeşte cu exemplul labişian (contagios), atins de fiorii maturizării, trăind, cu adolescentină candoare, o experienţă esenţială: luarea în posesie a lumii. Sfera de influenţă labişiană s-a repercutat, cu impact decisiv, asupra unei promoţii literare, vădind afinităţi de sensibilitate. Sechelele epicizării forţate a liricii făceau victime, atleţii proletcultismului manevrau criteriile de clasă (primitiv înţelese), ajustând astfel literaturii noastre un chip străin de propria-i substanţă. Era dorită eliberarea de servituţile momentului.

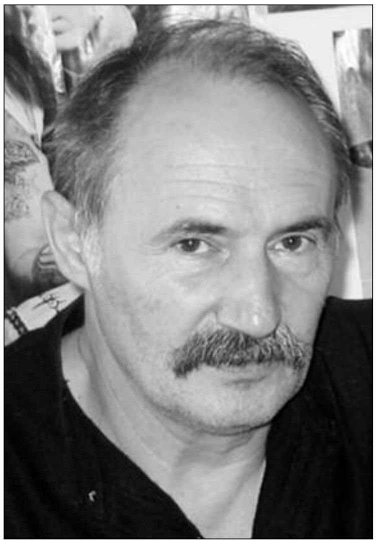
Trecând peste vitregia condiţiilor formative, peste belşugul şi rezistenţa producţiilor, mulţi comentatori reproşează generaţiei uşurinţa afirmării. Întâmpinată cu ovaţii, această generaţie (înţeleasă limitativ, deci fals, doar ca o generaţie de poeţi) a fost răsfăţată, bucurându-se de o recepţie sărbătorească. Ea a restituit scriitorii veritabilei vocaţii militante, desfiinţând antinomia dintre real şi poetic. Labiş, întemeietorul ei tragic, era cutreierat de „spiritul adâncurilor"; „cosmoidul" stănescian, preluând ştafeta, plutea în sferele eterice ale gândului, oferind deschideri novatoare de larg ecou, cu efect regenerator. La ora bilanţului, generaţia ilustra o strălucită epocă literară (care, nutrită de ciocnirea literaturii cu evenimentele politice, putea fi o renaştere), de mare densitate intelectuală, răsfrântă – parţial adecvat – în oglinzile criticii. Ea şi-a decantat valorile, precizându-şi aderenţele culturale (trăgându-şi sevele din specificul naţional).

Rolul lui Labiş, poetul-meteor, pare, încă, neverosimil. O operă „până la un punct adolescentină" (Daniel Dimitriu), „tensionată până la incandescenţă" (L. Raicu), aderând sau refuzând cu fermitate, clarificatoare (pentru sine, în primul rând) devine o confesiune lirică energică, proaspătă, contagioasă. Ca poet angajat, respingând „cârja metaforelor fade", Labiş a fost, negreşit, cântăreţul Revoluţiei, şi, în egală măsură, pe suportul analogiei revoluţie / creaţie, prin tatonările sale, a revoluţionat lirismul, dinamitând limbajul „omogenizat" (prin tematism dirijat şi clişeistică inerţială).

(continuare în numărul viitor)

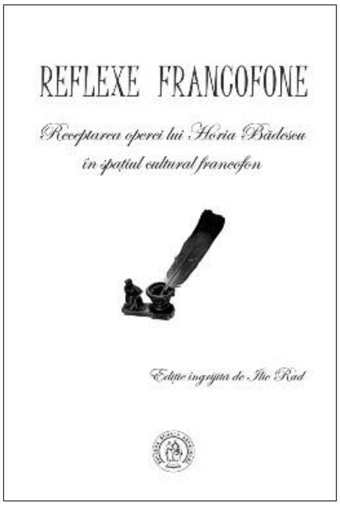
Adrian Dinu RACHIERU

Horia BĂDESCU, scriitor în România și în Franța

REFLEXE FRANCOFONE este un volum bilingv masiv, în format academic, de 404 pagini, care reunește 71 de cronici scrise de scriitori francezi şi belgieni la cele 13 volume de poezie, proză și eseu semnate de **Horia Bădescu**, care au apărut în spaţiul cultural francez în perioada 1995-2017. Acestora li se adaugă câteva scrisori de la câţiva scriitori şi critici francezi, cinci articole de sinteză privind creaţia poetului, adunate în secţiunea *Articole de sinteză,* şi câteva scurte consemnări ale activităţii lui Horia Bădescu la P.E.N. Club Français, reunite în secţiunea *Horia Bădescu la P.E.N. Club Français*. O *Addenda,* un *Indice de nume* și o *Anexă*. *Iconografie* încheie acest bine conceput şi excelent realizat grafic volum, editat de Editura Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018.

Volumul mai este însoţit de o glorioasă *Prefaţă*, de nouă pagini, semnată de **Ilie Rad**, de un *Argument,* scris

de Horia Bădescu, şi de o *Notă asupra ediţiei*, alcătuită de acelaşi Ilie Rad. Ţinând cont de acest conţinut, cartea despre care vorbim ar fi fost să se numească, mai bine, REFLEXE CRITICE FRANCOFONE.

XXX

Adunând într-un singur volum aproximativ 350 de pagini efective de texte critice privitoare la creaţia sa, semnate de scriitori francezi şi belgieni, Horia Bădescu intenţionează să se facă vizibil şi în ţară, cel puţin tot atât cât este în Franţa.

Cum a reuşit H.B. să se facă cunoscut în Franţa şi să devină astfel un scriitor francofon? Mai întâi, datorită faptului că în perioada 1994-1998 el a fost director adjunct şi apoi director al Centrului Cultural Român de la Paris, apoi pentru că a colaborat la mai multe publicaţii culturale franceze, precum: Cahiers Bleus (Troyes), Phréatique (Paris), Poésie - Rencontre (Lyon), L'Estracelle (Pas-de-Calais), le Journal des Poètes şi Marginales (Bruxelles) şi multe altele. În fond, H.B. a consumat timp şi energie pentru a publica în limba franceză şi a colabora în diverse chipuri cu scriitorii de limbă franceză. Mărturia bogatei sale activităţi literare pe tărâm francez se reflectă chiar în volumul despre care vorbesc.

XXX

Citind cronicile şi recenziile criticilor şi poeţilor francezi remarc în primul rând „economia" lor: una-două pagini sunt de regulă suficiente pentru a face o prezentare generală a poetului sau pentru a exegeza un volum de poezie. În fond, dacă ai spirit pătrunzător, două-trei pagini sunt suficiente pentru a schiţa poetica unei cărţi de poezie.

În mare, critica franceză este mai mult pioasă, decât credincioasă, şi mai mult elegantă, decât critică. De regulă, ea balansează între un fel de articole de informare pentru „cititorul grăbit" şi articole profesioniste. O parte dintre acestea din urmă sunt cuprinse într-o secţiune specială a cărţii, numită *Articole de sinteză*. În cronicile dedicate lui H.B. aflăm uneori evaluări extrem de onorabile:

„Aceşti doi poeţi de primă mână" (H.B. şi M. Sorescu) - André Doms;

„Horia Bădescu face parte dintre acei «agenţi de stat» care onorează funcţia publică" - Jean Poncet;

„...iată o carte esenţială, deopotrivă emoţionantă şi exigentă" - Jean Luc, despre volumul *Exerciţii de supravieţuire;*

„Horia Bădescu este o voce majoră deopotrivă în poezia română şi în cea franceză, un martor mistic al lumii noastre" - Max Alhau.

Reflecţii teoretice

Orice carte de literatură sau din preajma ei pune şi probleme teoretice, iar prezentul volum întocmit de Horia Bădescu nu face excepţie. Iată ce gânduri mi-a provocat el.

Fenomenul literar este o activitate în doi timp:

literatura în sine, deci opera literară, de valoare sau modestă valoric, a unui scriitor sau a altuia, și *imaginea literaturii, imaginea operei autorilor,* așadar propaganda, vânzarea cărților, tirajul, critica literară care o însoțește, premiile literare, traducerile.

Ce raport există între literatura pe care o facem și imaginea ei în lume?

Dacă ne vom referi la scriitorii *de valoare*, vom observa că unii dintre ei au într-adevăr imaginea pe care o merită, fiind apreciați pentru opera lor și vânduți, în timp ce alții nu au nicidecum imaginea pe care o merită. Ba, de cele mai multe ori, imaginea unui scriitor de valoare este fie sub valoarea operei sale, fie inexistentă.

De exemplu, scriitorul român de valoare nu știe, în general, să își vândă cărțile, deci el nu are un tiraj care să îl facă cu adevărat cunoscut. Critica favorabilă a operei sale sau premiile literare nu îl ajută totuși la nimic, pentru că acestea rămân în revistele sau cărțile în care au apărut și nu îi vând opera. Deși este un scriitor care merită toată atenția, el nu există pe piața cărții, iar această situație este, firește, o anomalie a fenomenului literar contemporan.

În ceea ce îl privește pe scriitorul *modest* sau *mediocru*, acesta are de regulă o imagine proastă, iar ea este pe deplin meritată. Însă există și scriitori modești a căror imagine întrece cu mult modestia operei – vezi în acest sens imaginea fabricată a operei unor poeţi la modă, precum I. Mureșan, L.I. Stoiciu, Mircea Cărtărescu sau Ana Blandiana. Aceștia sunt scriitori modești, dar plini de succes. Ei știu să își construiască atât de bine imaginea, încât sărăcia operei lor abia dacă mai este văzută de marele public și, ca atare, au succes... Și aceasta este o altă anomalie a fenomenului literar românesc. Numai timpul pare că așază operele la locul ce li se cuvine.

xxx

L-am căutat pe Horia Bădescu în **O listă canonică: 100 de poeți români în 100 de ani (1918-2018)**, publicată în *România literară*, nr. 16, 2019, și nu l-am găsit. Și nu este singurul nume care poate că ar fi meritat să figureze acolo.

În ceea ce privește volumul *Reflexe francofone*, este de observat că buna imagine a lui Horia Bădescu în literatura franceză (despre care acest volum ne vorbește) se datorează în primul rând poetului, așadar propriului efort de a se face cunoscut. Uniunea Scriitorilor, din care poetul face parte în România, nu a contribuit cu nimic; și, în genere, ea nu este interesată de popularizarea scriitorilor români de valoare dincolo de hotare. Poate numai a unora, și atunci în secret.

Virgil DIACONU

iunie 2019

Fișă biobibliografică sumară

În perioada 1994-1998, Horia Bădescu a lucrat la Centrul Cultural Român de la Paris. Între 1994 şi 1997 a fost director adjunct. Apoi, doi ani (1997-1998), a funcționat ca director.

Deși nu este membru al PEN Club-ului francez, nici al celui belgian, ambele instituții au organizat şedinţe publice în onoarea sa.

H. Bădescu nu a primit niciodată, nici din partea USR, nici a Institutului Cultural Român, vreun sprijin pentru publicarea cărţilor sale. Toate cărțile publicate de poet în Franța au fost sponsorizate de editori francezi şi belgieni.

Iată câteva dintre premiile primite de poet de-a lungul anilor:

PREMII LITERARE :

Premiul Academiei Române pe anul 1991 pentru volumul de poeme *Furcile Caudine;*

Premiul European de Poezie Francofonă Leopold Sedar SENGHOR , 2004.

Premiul de Poezie Lucian Blaga (2005).

Premiul Asociaţiei Scriitorilor Cluj, în 1977, pentru *Anonimus* (poeme); în 1981, premiul pentru *Parada măştilor* (eseu), în 1992 pentru *Lieduri* (poeme), în 2008 pentru *Pielea îngerului* (poeme), în 2011 pentru *O noapte cât o mie de nopţi* (roman).

Premiul Salonului Naţional de Carte pe anul 1995, pentru *Ronsete* (poeme).

Marele Premiu Naţional pentru Literatură al Festivalului Internaţional *„Nopţile de Poezie de la Curtea de Argeş”*, ediţia a XIV-a, 2010.

Premiul „Nichita Stănescu” al Festivalului Internaţional „Serile de poezie de la Deseşti”, 2012.

Marele Premiu al Festivalului Internaţional de Poezie „Nichita Sănescu”, ediţia a XXV-a, 2013.

Premiul de poezie al revistei *Convorbiri literare*, 2013.

Premiul pentru *Opera omnia* al revistei *Argeş*, 2013.

Marele premiu al Târgului de carte Transilvania, Cluj-Napoca, ediţia I, 2013.

Premiul special al juriului la Festivalul Naţional de Proză „Liviu Rebreanu”, ediţia XXXIV, Bistriţa, 2016.

Marele Premiu pentru Opera omnia al Festivalului Internaţional „Grigore Vieru”, 2017.

Nominalizare la Premiul Sernet, Franţa, 2002.

DISTINCŢII:

Ordinul naţional „Meritul cultural” în grad de Comandor (2004).

Ordinul naţional francez „Les Palmes Académiques” în grad de cavaler (2012).

Diploma de Onoare a Uniunii Ziariștilor Profesioniști pentru întreaga activitate (1993).

Ordinul Ziariştilor clasa I (2000).

Diploma de merit a Ministerului Afacerilor Externe (2003).

Premiul Naţional Pentru Jurnalism, pentru întreaga activitate (2017).

Valeria MANTA TĂICUȚU

chiar dacă

Doamne, femeile noastre încă mai țes
fâșii lungi de mătase pentru înfășurat clopotele.
Tu încă nu ne vezi, chiar dacă
pictăm flori, și cruci, și aureole de sfinți pe eșarfe.
Tu încă nu ne auzi, chiar dacă
am închis greieri metalici
în turlele de biserici înfipte în cer.
nu mai dormim de un veac,
batem clopotele și plângem.
de la o vreme, închidem în clopote lacrimi
și ele sună pierdut a cristale pisate,
Te chemăm cu privirea, cu șoapta,
cu mâinile care încă-ți mai țes învelitori de mătase
să-ți ștergem rănile cu foșnetul lor.
Doamne Iisuse Cristoase, răstignit
în cuvânt și-n crucea oricărei secunde,
sângele nostru e mai subțire ca apa,
înoată în el șerpi fără solzi,
chiar dacă
și iarăși chiar dacă.

ploaie acidă

și uite-așa, fără să știu,
am devenit apărătoarea fricii,
toate frunzele cădeau în mine și culoarea lor
îmi schimba sensul de curgere a sângelui,
de-aceea trebuia să fac mișcări retractile
în inversul acelor de ceasornic, spre
golul acela nimicitor de culori și curaj.
toți cocorii țipau spre dimineață
a deznădejde, cerul se umplea de vocale
sub care stăteam ca sub o ploaie acidă.
de aceea nu mai scriam cuvinte, ci
desenam numai forma mea sub formă de fetus
sub cerul cel gol,
țineam frica în brațe ca pe o mamă.
sub mine, fire de iarbă voiau să treacă dincolo,
spre livezi netemătoare.

boală și somn

nelalocul lui e doar acest umăr pe care vin porumbeii
să ciugulească furnicile ieșite din piatră;
celălalt umăr, invizibil, e dincolo de verticala
pornită din cer spre pământ, să mă împartă în două.
ceea ce nu se vede crește haotic în ceață,
în somn și uitare.
câteodată, frunzele de arțar îndrăznețe
se adună lipicioase sub vânt, el le
mână spre jumătatea vizibilă, spre
conturul ei deformat de cancerul atâtor ploi.
rămân în tăcere sub măcel, nu-mi adun
firimiturile pentru viitorul ospăț al
frunzelor și furnicilor învingătoare.
cândva, umărul vizibil se va prăbuși în
țărână și el, îl va încununa iarba și, poate,
va trece pe-aici și vreun înger,
să mă salveze.

din margine

trec pe malul celălalt și podul se înalță în urmă
ca o pasăre pentru care nu mai există întoarcere;
în față e noaptea cu toate constelațiile ei neștiute.
poți să scrii pe întunericul ei, literele devin
stele căzătoare în apele de botez.
podul se înalță cu trosnet de lemn și metal,
semn că lumea din urmă rămâne ca un dans
al batistelor albe, ca un memento al despărțirii.
în față e doar o pădure bătrână, cu amintiri
și iubiri și ochi de bufniță în scorburi.
nu mă așteaptă nicio potecă, nici mușchiul
cel verde crescut înspre nord.
merg pe o margine tivită cu argint vechi
și izvoare fără oglindă.
când va cădea podul, malurile se vor uni
fără mine, mai luminoase cumva, mai reale
decât apa ce cade mereu în ea însăși.

liniște atât de sticloasă

dincolo de poartă e zgomotul lucrurilor,
vocile înalt lătrătoare, gândurile mărunte
și vrajba umbrelor târâtoare prin gropi și noroaie.
lacătul nu oprește năvala, chiar înmuiat
în lumina ce vine de la caprifoiul-străjer;
prin verdele lucios, cu aburi încă dansând deasupra
- văluri de mireasă într-o ipotetică dimineață -
se răstoarnă cuvinte de plumb, poate și hohote,
poate și lacrimi revendicate de sus, numai de nori.
dincolo de poartă este obișnuitul infern
pentru cei care trec, prin cuvânt, Styxul.
dincoace este doar o liniște atât de sticloasă,
atât de transparentă, că-i poți vedea în adânc
nervurile de frunză, îi poți simți parfumul,
îi poți gusta disperarea.

Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 65
■ Iulie 2019
Cafeneaua literară

R. N. WHYBRAY
ECLEZIASTUL

Capitolul 5

IDEILE CARACTERISTICE ALE LUI QOHELET

Caracterul literar al Ecleziastului - constând dintr-o serie de reflecții pe subiecte specifice, nu întotdeauna concordante între ele și uneori nici coerente ca logică internă - face extrem de dificilă descoperirea, în cazul în care aceasta există, a ideii principale pe care Qohelet dorește să le-o prezinte cititorilor săi. A scrie o relatare definitivă și general acceptată asupra gândirii sale este, practic, o sarcină imposibilă. Mulți erudiți au încercat să o facă, dar chiar multitudinea și marea varietate a acestor încercări sunt edificatoare prin ele însele. A căuta o consistență completă în scrierile lui Qohelet înseamnă a căuta ceva ce este de negăsit, căci el însuși și-a mărturisit eșecul în găsirea adevărului și, de fapt, a susținut că minții omenești îi este imposibil să o facă:

Omul nu poate să înțeleagă toate câte se fac sub soare, dar se ostenește căutându-le, fără să le dea de rost; iar dacă înțeleptul crede că le cunoaște, el nu poate să le pătrundă (8.17), pentru că este voința lui Dumnezeu ca omul să nu descopere nimic din cele viitoare (3.11; 7.14).

Cu toate acestea, cartea este o consemnare a reflecțiilor unui om asupra vieții. Chiar dacă nu a reușit să găsească soluții clare pentru problemele care îl frământau, însăși alegerea problemelor puse în discuție și modul său de a le discuta ar putea lămuri cel puțin unele din atitudinile sale fundamentale. O cale uzuală de abordare a acestei probleme constă în a lua anumite cuvinte și expresii care se repetă pe parcursul cărții și a considera că ele exprimă atitudinea sa fundamentală față de viață. Dintre acestea, cel mai frecvent este cuvântul *hebel*. Dacă nu luăm în seamă cele șase apariții ale sale în Prolog și Epilog, acest cuvânt apare de nu mai puțin de douăzeci și opt de ori în această carte, în timp ce în tot restul Vechiului Testament el se regăsește de numai treizeci și patru de ori. Apare în fiecare capitol, în afară de capitolul 10, chiar dacă nu în fiecare *paragraf* al cărții, cel mai adesea în expresii precum „Totul este/aceasta este (tot) *hebel*", uneori urmate de „și vânare de vânt". Este clar un cuvânt-cheie. Din păcate, nu este pe de-a-ntregul clar ce conotație îi dădea Qohelet: „deșertăciune", „nimicnicie", „lipsă de valoare", „inutilitate", „absurditate", „mister", „impermanență" sunt doar câteva dintre felurile în care a fost tradus. Și mai rămâne controversa dacă atunci când Qohelet - în mod distinct față de autorii Prologului și Epilogului - a folosit expresia „*totul* este *hebel*" [N.T.: tradus, de regulă, în română ca „*totul este deșertăciune*"] (1.14; 2.11,17; 3.19), el făcea o declarație privind tot ce există sau dacă se referea la un anumit aspect al vieții care era, după părerea sa, „în întregime *hebel*". Nu există însă nicio îndoială că a caracterizat în acest fel o multitudine de situații particulare ale vieții și că *hebel*, indiferent de înțelesul precis pe care i-l dădea el, denotă ceva profund nesatisfăcător și reprezintă sursa unui profund sentiment de frustrare.

În contrast cu această apreciere negativă a situației omenirii trebuie, totuși, să remarcăm o altă temă ce apare frecvent: *bucuria* vieții. Într-o serie de pasaje, pe parcursul întregii cărți (2.24; 3.12-13, 22; 5.18; 8.15; 9.7-9; 11.9-12.7), cititorul este îndemnat să se bucure din plin de viață. Este clar că aceste șapte pasaje alcătuiesc o serie, iar în modul cum este concepută cartea, este o serie crescătoare ca intensitate (vezi Whybray, 1982). Deși nu sunt identice ca formulare, aceste pasaje folosesc, în mare măsură, o frazeologie comună. „Nimic nu este mai bun pentru om", decât „să mănânce și să bea", „să-și desfăteze sufletul", și

„aceasta vine numai din mâna lui Dumnezeu”, care apar în (2.24). Toate reapar, practic în aceeaşi formă, în următoarele cinci pasaje. O altă caracteristică comună este insistenţa cu care subliniază că toată această bucurie vine ca un *dar de la Dumnezeu*. În plus, cuvântul *tôb*, cu sensul „bun, mai bine” şi adesea „bucurie”, este un cuvânt-cheie în toate aceste pasaje, cu excepţia ultimului. Acest din urmă pasaj, care acum se află într-o poziţie-cheie la sfârşitul cărţii, este un sfat plin de empatie dat tinerilor de a se bucura de viaţă înainte de venirea inevitabilă a bătrâneţii şi morţii, când Dumnezeu îşi va lua înapoi darul vieţii. De remarcat că textul lui Qohelet se încheie cu invitaţia adresată cititorului de a-şi readuce aminte de acest dar al lui Dumnezeu (12.7).

Una din principalele probleme ale cărţii este dacă aceste atitudini aparent contradictorii faţă de viaţă, reprezentate de *hebel* şi bucurie, pot fi reconciliate, şi dacă da, cum. Pentru a enunţa problema mai simplu, ne întrebăm: a fost Qohelet un optimist, un pesimist sau s-a situat pe undeva între cele două? Care din cele două teme are prioritate faţă de cealaltă, în gândirea sa? Cei care subliniază atitudinea negativă reprezentată de zicerile despre *hebel* interpretează recomandările de a te bucura de viaţă ca pe o expresie a unui hedonism născut din disperare: adică, pentru că viaţa este crudă, frustrantă şi lipsită de speranţă, atât în prezent, cât şi în viitor, şi deoarece moartea îi aşteaptă pe toţi, adesea fără vreo avertizare, omul trebuie să profite ori de câte ori se iveşte o ocazie de a-şi satisface o plăcere. O astfel de atitudine nu este singulară în istoria omenirii. Împotriva acestei interpretări a filosofiei lui Qohelet s-a ridicat obiecţia că, în primul rând, pasajele 2.1-11 şi 7.2-6 demonstrează că, în realitate, Qohelet dezavua căutarea plăcerilor pentru sine şi o considera ca fiind o simplă sminteală şi, în al doilea rând, că accentuând atât de mult că bucuria adevărată vine ca un dar de la Dumnezeu, el afirma, implicit, că viaţa are, la urma urmelor, şi unele calităţi pozitive şi că Dumnezeu nu şi-a abandonat creaturile spre a fi cuprinse de disperare.

Controversa s-a perpetuat cu numeroase variaţii. De exemplu, pe de o parte, s-a susţinut că utilizarea termenului *hebel* de către Qohelet nu avea scopul de a acoperi viaţa în întregul ei, ci numai unele aspecte ale sale. Alternativ, s-a susţinut că termenul, aşa cum a fost folosit de el, nu are neapărat o conotaţie negativă şi că nu înseamnă mai mult decât „mister” sau „efemeritate”. Pe de altă parte, texte precum 1.13; 2.17, 23; 4.2-3; 6.3-5 au fost prezentate ca o dovadă că el ura viaţa şi că îi prefera moartea sau nonexistenţa - deşi acestea ar fi greu de pus de acord cu 9.4 şi 11.7, care îi dovedesc *dragostea* de viaţă. Expresia greu de înţeles, redată în traducerea engleză a RSV şi a altor versiuni ale Bibliei ca „striving after wind” (N.T.: în română uzual „vânare de vânt”), a fost interpretată în diferite feluri, încercând să se lămurească înţelesul cuvântului *hebel*, cu care este asociată şi uneori echivalată în mai multe pasaje. Singure, aceste argumente şi contraargumente pot duce cu greu la o concluzie clară a problemei, ele pot, cel mult, să scoată la lumină complexitatea - şi uneori inconsistenţa - gândirii lui Qohelet. Pentru a obţine o imagine clară, este necesară o investigare a contextelor în care Qohelet a folosit aceste expresii şi a făcut comentariile generalizatoare la care s-a făcut referire în paragrafele anterioare sau, cu alte cuvinte, o examinare a modului în care tratează anumite teme concrete. Nici examinarea acestor teme nu este o treabă simplă. Fiecare temă - înţelepciune, moarte, bogăţie, muncă, dreptate şi celelalte - a fost văzută de Qohelet ca implicând probleme complexe, care nu pot fi tratate corect printr-un simplu comentariu. Mai mult, fiecare din teme a fost, într-un fel sau altul, relevantă, şi a avut efect asupra celorlalte, astfel că lui Qohelet i-a fost greu să discute una din ele fără a se referi la celelalte. Complexitatea problematicii l-a făcut să adopte stilul *„Zwar-aber”*, la care s-a făcut referire mai sus, la pagina 39.

Când analizăm aceste teme, este important să nu uităm că Qohelet comenta şi critica adesea noţiuni general acceptate. O serie de exegeţi - Gese, Hengel, Lauha şi Kaiser, printre alţii - au scris despre o „criză” a înţelepciunii sau a religiei ce se poate discerne în învăţăturile lui Qohelet: cu alte cuvinte, ei văd învăţăturile sale ca pe un punct de cotitură crucial în istoria credinţei evreieşti. Cu siguranţă, este adevărat că Qohelet a discernut faptul că anumite caracteristici ale ceea ce constituise până în vremea sa un sistem de credinţe religioase şi precepte morale îndeobşte recunoscute şi-au pierdut într-o oarecare măsură valabilitatea şi aveau nevoie de o reevaluare, în lumina schimbărilor petrecute în lumea elenistică. Prin urmare, învăţăturile sale presupun existenţa şi tenacitatea acelor credinţe care constituie, în consecinţă, punctul de plecare pentru exprimarea propriilor sale convingeri.

Înţelepciunea

Cuvântul înţelepciune (*hokmah*) are o serie de conotaţii întrucâtva diferite în Vechiul Testament, dar în spatele tuturor se află ideea de posedare de cunoaştere: o cunoaştere practică ce conferă capacitatea de a avea succes. Prin înţelepciune a creat Dumnezeu lumea (Prov. 3.19), şi prin posedarea înţelepciunii sub forma cunoaşterii legilor lui Dumnezeu, Israel a ajuns să fie obiectul invidiei celorlalte popoare (Deut. 4.5-8). La nivel uman, cartea Proverbelor repetă de mai multe ori că înţelepciunea este cheia succesului.

S-a considerat ca fiind de la sine înţeles că înţelepciunea omenească a fost un dar de la Dumnezeu; dar relaţia între înţelepciunea divină şi cea omenească a fost şi mai este o problemă în care nu s-a ajuns la un consens de păreri. Pe de altă parte, s-a recunoscut, de exemplu în Prov. 21.30, că „nicio înţelepciune, nicio înţelegere, niciun sfat nu sunt mai presus de Iahve” (N.T.: în versiunea românească apare „Împotriva necredinciosului nu există înţelepciune, nici curaj şi nici sfat.”), însemnând că înţelepciunea omenească nu poate exista de una singură şi că ea este complet nefolositoare, dacă nu este sprijinită de Dumnezeu. În Proverbe 8, înţelepciunea divină este chiar descrisă ca oferindu-se ea însăşi oamenilor. În altă parte, subordonarea înţelepciunii omeneşti faţă de Dumnezeu este exprimată prin echivalarea ei cu ascultarea faţă de voia lui Dumnezeu (Iov 28.28). Pe de altă parte, acest verset pare să contrazică toată învăţătura poemului anterior (28.1-27), care neagă cu totul că înţelepciunea i-a fost dată omului: toate acele abilităţi care în alte locuri sunt numite „înţelepciune” nu-şi merită numele, iar singura adevărată înţelepciune se află în posesia exclusivă a lui Dumnezeu, care o ţine ascunsă (versetele 23-27).

Pentru Qohelet, înţelepciunea omenească a fost un dar de la Dumnezeu (2.26) şi, deşi nu a folosit niciodată exact temenii „înţelept” şi „înţelepciune”, când a vorbit despre Dumnezeu, nu încape nicio îndoială că el credea că Dumnezeu poseda la un nivel absolut acest atribut care, în

alte locuri, este numit astfel. Dar între cunoașterea absolută a lui Dumnezeu şi firavele eforturi ale omului de a ajunge la o astfel de cunoaștere exista o prăpastie adâncă, iar aceasta era de netrecut. Dumnezeu l-a ținut în mod deliberat pe om în necunoașterea lucrurilor pe care ar fi avut nevoie să le cunoască pentru a trăi în siguranță şi a-şi planica cu succes viața (3.11; 8.16-17). Qohelet nu neagă că înţelepciunea omenească are o anumită valoare practică (2.13-14; 7.11; 9.16-18; 10.2, 12), şi adesea el urmează tradiția mai veche, opunând omul înțelept nebunului. Dar, la fiecare moment există, spre a folosi propria lui imagine, „O muscă moartă care strică amestecul de untdelemn" (10.1), ceea ce frustrează obiectivul omului înțelept sau îl face ineficient.

Qohelet credea că încercarea omului de a-şi ordona viața folosindu-şi înţelepciunea dată de Dumnezeu era blocată de limitările pe care Dumnezeu le-a impus acelei înţelepciuni: în special pentru că îl ținea neinformat cu privire la *momentul cel mai potrivit pentru acțiune*. Aşa cum în lumea naturii, în care până şi păsările ştiu care este momentul potrivit pentru migrare (Ier. 8.7), şi recoltele se coc în sezonul potrivit (Iov 5.26), exista credința generală că succesul oamenilor depinde de cunoașterea „timpului potrivit". Se credea că această cunoaștere îi este accesibilă omului, cel puțin până la un anumit punct. Țăranul ştie când să are şi când să semene (Isa, 28.24-26), iar istoria este plină de exemple de oameni de succes care au ştiut când să aştepte şi când să acționeze, precum se arată în povestea ajungerii la putere a lui David (1 Regi 19 - 2 Regi 5) şi în portretizarea altor oameni care s-au distrus singuri, acționând la momentul nepotrivit (Adonai, 1 Regi 1; 2.13-25; Iosua, 2 Regi 23.29-30).

Cartea Proverbelor pune accentul pe a şti când să vorbeşti (15.23) şi când să taci (13.3; 17.27), când să acționezi şi când să te abții (13.16; 14.8,17). Deşi în câteva din aceste proverbe se recunoaşte că nu putem fi siguri de viitor (27.1) şi că, în cele din urmă, soarta noastră este ascunsă în scopul lui Dumnezeu (20.24), în cartea Proverbelor, privită ca un întreg, se regăseşte ipoteza copleşitoare că omul înțelept este capabil să-şi folosească înţelepciunea pentru a evita capcanele vieții şi pentru a exploata situațiile în avantajul său.

Qohelet a acceptat pe deplin ideea de „moment potrivit". Cartea începe (1.4-11) cu o imagine din natură, în care fenomenele naturale sunt prezentate ca îndeplinindu-şi fără încetare funcțiile lor fireşti (cf. Gen. 8.22). Versetele 3.1-8, care încep cu afirmația „Pentru orice lucru este o clipă prielnică şi vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer" şi continuă cu ilustrarea acestei afirmații printr-o serie de perechi contrastante de posibile activități, fiecare dintre ele (cu excepția celei dintâi) arătând că trebuie să facem o alegere, sunt probabil o citare a unei surse mai vechi, dar avem toate motivele să presupunem că Qohelet era de acord cu ele. Totuşi, primul său comentariu propriu („Care este folosul celui ce lucrează întru osteneala pe care o ia asupră-şi? - versetul 9), împreună cu următoarele reflecții pe acest subiect (versetul 10 şi următoarele), exprimă un dezacord fundamental cu viziunea tradițională, că înţeleptul poate discerne în care sunt vremurile acestea şi poate profita de această cunoaştere: „Atunci mi-am dat seama că tot ceea ce a făcut Dumnezeu va ține în veac de veac şi nimic nu se poate adăuga, nici nu se poate micşora... fără ca omul să poată înțelege lucrarea pe care o face Dumnezeu, de la început până la sfârşit".

Pe această temă se pot face două comentarii. Primul, după cum s-a arătat, este recunoaşterea faptului că nu putem şti ce ne va aduce viitorul, şi, prin urmare, nu putem să ne facem planuri certe, ceea ce nu este ceva cu totul nou. Contribuția lui Qohelet este că a adus pentru prima dată în prim plan această idee şi a pus asupra ei un accent atât de puternic, încât a schimbat radical întreaga viziune asupra valorii înțelepciunii omeneşti.

Al doilea ar fi că, în practică, Qohelet s-a îndepărtat de o viziune *complet* deterministă asupra vieții. Dacă orice acțiune omenească este zadarnică, pentru că Dumnezeu ține frâiele, rezultă logic că nu ar avea niciun rost să dea sfaturi practice. Totuşi, Qohelet recomandă anumite moduri de acțiune, ca şi când ar fi posibil să schimbi cursul evenimentelor: cartea conține multe avertizări, atât pozitive, cât şi negative. Astfel, el dă sfaturi, într-un mod foarte apropiat de stilul Proverbelor, despre cum trebuie să te comporți înaintea cârmuitorilor (8.2-6), afirmând chiar (sau vrea să fie o ironie?) că în aceste situații „inima unui om înțelept va cunoaşte timpul şi judecata" (8.5). El chiar aplică aceleaşi principii la relația cu însuşi Dumnezeu (5.1-6; 7.16-17), se pare, cu credința că intențiile lui Dumnezeu pot fi influențate de comportamentul oamenilor. Aceste aparente contradicții sugerează că el se lupta cu tensiunile obişnuite existente între liberul arbitru şi determinism, tensiuni ce apar şi în alte câteva texte ale Vechiului Testament.

Moartea

Evaluarea pe care o face Qohelet înțelepciunii omeneşti, pe care o consideră în final ca fiind lipsită de valoare, în ciuda succeselor sale în anumite cazuri, este strâns legată de preocuparea sa privind caracterul muritor al omului. Nu înseamnă că ar avea o teamă bolnăvicioasă față de moarte şi nici nu-i reproşează lui Dumnezeu că limitează durata vieții omului. Când spune „Ne naştem din țărână şi în țărână ne întoarcem" (3.20) şi că va veni o vreme „ca țărâna să se întoarcă în pământ cum a fost, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat" (12.7), el doar repetă viziunea tradițională asupra subiectului, acelaşi lucru fiind adevărat despre afirmația sa „căci în locuința morților în care te vei duce nu se află nici faptă, nici punere la cale, nici ştiință, nici înțelepciune" (9.10). Reflecțiile sale privind scurtimea vieții omului nu iau forma unor lamentații amare, ca acelea ale autorului Psalmului 90 care, în versetele 5-10, vedea mortalitatea omului ca pe o consecință a mâniei lui Dumnezeu. Acest lucru este notabil, având în vedere că era evident familiarizat cu textul din Geneza 3, pe care este posibil să o fi interpretat astfel în chip rezonabil. Expresia sa „să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat" se aliniază mai curând cu afirmația pur factuală sau „neutră" din Psalmul 104.29 că „Dacă le iei suflarea, ele îşi dau duhul şi se întorc în țărână".

În afirmațiile sale privitoare la moarte, Qohelet este preocupat mai ales să sublinieze mai degrabă nonsensul tuturor pretențiilor omeneşti. Acest argument poate fi văzut cu claritate în versetele 2.13-16, unde discuția despre valoarea înțelepciunii, punctată cu argumente şi contraargumente, ajunge la concluzia că „pomenirea celui înțelept, ca şi a celui nebun, nu este veşnică, fiindcă în zilele ce vor veni amândoi vor fi uitați; atunci înțeleptul moare ca şi nebunul". Aici putem vedea şi individualismul intens al lui

Qohelet: nu-i vine niciodată ideea că desăvârșirea indivizilor ar putea fi de folos generațiilor viitoare, după moartea lor - un fapt ironic, dacă ne gândim la Solomon, despre care se presupune că vorbește aici, sau la Qohelet, care nici el nu a fost uitat după mai mult de 2.000 de ani. Se pare că pentru Qohelet înțelepciunea era, ca orice altceva, o posesie pe de-a întregul personală, valoroasă, dacă era, numai pentru posesorul ei, iar aceasta murea odată cu el.

Qohelet avea vederi similare despre efectul mortalității asupra posesiunilor materiale, pe care el le asocia strâns cu înțelepciunea, deoarece omul „a pus în lucrul lui înțelepciune și știință și a avut izbândă" pentru a le obține (2.21). Omul bogat, a cărui „dilemă" este descrisă în versetele 2.18-23, este, de regulă, un om care a reușit prin forțe proprii, care nu le datorează nimic înaintașilor săi și care nu se plânge că va muri cândva, fără a putea să-și ia însă banii cu el. Nu se resimte aici niciun gând privind beneficiile pe care bogăția le-ar putea aduce moștenitorilor săi: mai mult ca sigur că, în orice caz, aceștia nu-i vor moșteni înțelepciunea și vor izbuti să se poarte nebunește și să risipească tot ce le-a lăsat decedatul. Acesta este unul din punctele în care Qohelet se desparte radical de ideile tradiționale ale israeliților: pentru el, societatea pare să constea (cu singura excepție în 4.9-12) din indivizi solitari, aceasta fiind, posibil, o reflexie a vremurilor în care a trăit. Nu moartea îl îngrozește, ci pierderea de talent și spirit întreprinzător la care duce moartea.

Acest fel de a considera moartea ca pe o risipă și pierdere l-a îmboldit pe Qohelet să pună preț pe viață, mai presus de toate, în ciuda evidentelor sale frustrări, nefericiri și incertitudini. Aceasta este clar exprimată în versetele 9.1-6. Aici, după ce a reiterat unele din cele de mai sus - incertitudinea propriului viitor, nedreptatea unei lumi în care răsplata este incorect distribuită, răul care sălășluiește în inimile oamenilor -, el își exprimă motivele pentru care crede că totuși este mult mai bine să fii viu decât să fii mort: chiar și un câine disprețuit, atâta vreme cât trăiește și respiră, este mai presus decât un leu mort, deoarece „pentru toți cei vii este o *nădejde*" (v. 4). Chiar și a ști că vei muri este mai bine decât să nu știi nimic, precum mortul. Morții nu au nimic: nici satisfacții, nici loc în amintirea celorlalți, nici emoții și, în final și arătând empatie, „nu mai au parte niciodată de ceea ce se face sub soare" (versetele 5-6). Aici, moartea nu este reprezentată ca ceva îngrozitor prin ea însăși, ci ca negarea a tot ce este util. Există în acest pasaj un deosebit de puternic instinct natural de a-ți trăi viața, în toată diversitatea ei, un instinct care apare clar exprimat în formularea: „Și lumina este dulce și plăcut este ochilor să privească soarele", urmată de comentariul: „Chiar dacă ar trăi mulți ani, omul să se bucure de toate și să-și aducă aminte de zilele cele din întuneric, căci multe vor fi" (11.7-8).

În acest context, ar trebui să analizăm două pasaje care par să exprime exact un punct de vedere contrar: 4.1-3 și 6.1-6. În aceste două pasaje, Qohelet afirmă că nonexistența - fie a celor morți, fie a celor nenăscuți sau a celor avortați - este preferabilă vieții. Numai că aceste afirmații se referă la cazuri particulare: în 4.1-3 se aplică persoanelor care sunt supuse întreaga lor viață mizeriei și oprimării de către opresori puternici și cruzi, iar în 6.1-6, acelor persoane care posedă toate bunurile materiale, dar care, dintr-un motiv sau altul (situația nu este pe de-a-ntregul lămurită), nu sunt în stare să găsească nicio bucurie în bogăția lor. Aceste două cazuri, oricât ar părea de deosebite, au un lucru în comun: totala neputință de a găsi plăcerea în viață. Într-un fel, aceste pasaje contrazic ceea ce Qohelet spunea altundeva despre viață, ca fiind preferabilă morții, în ciuda tuturor suferințelor: el admite acum că există și excepții la aceasta. Pe de altă parte, se poate susține că aceste exemple întăresc viziunea lui pozitivă asupra vieții. Acestea sunt excepții înfricoșătoare: cazurile oamenilor care, în mod excepțional, *nu* au speranță (compară cu 9.4), pentru care, prin urmare, neexistența ar fi într-adevăr preferabilă vieții, deoarece nu dispun de *niciuna* din calitățile vieții. Oricât de inconsistent ar părea că este Qohelet în această chestiune, trebuie să ținem seama de faptul că remarcile sale de aici, spre deosebire de cele exprimate în pasajele analizate anterior, nu sunt remarci generale, ci sunt făcute în legătură cu cazuri concrete și particulare.

Bogăția

În lumea ideală, descrisă de patriarhi în povestirile din cartea Facerii, bogăția a fost o răsplată acordată de Dumnezeu persoanelor care i-au meritat favoarea. Realitatea, însă, era total diferită. În acuzațiile aduse societății rostite de profeți, cei bogați sunt prezentați în repetate rânduri ca persoane care și-au obținut bogăția prin mijloace ilegale și necinstite și care își folosesc bogăția și puterea pentru a perverti justiția și a-i oprima pe cei săraci (ex. Isa. 5.8; 10.1-2; Amos 2.6-7; 4.1; 8.4-6). În cartea Proverbelor, cele două imagini sunt puse alături (contrast, ex., 10.22 cu 10.2), iar aceasta este adevărată și pentru cartea Psalmilor.

Comentariile lui Qohelet privind bogăția nu sunt opuse prea mult niciuneia dintre aceste imagini care nu au legătură una cu cealaltă. Scena socială s-a schimbat, dar nu în bine (4.1). Puterea conferită de bani era chiar mai vizibilă (10.19). Însă Qohelet nu era preocupat în special de aspectele morale pe care le implică aceasta, ci de valoarea reală a banilor ca sursă a stării de fericire și desfătare pentru cei care îi posedă. Experimentul lui „Solomon" (2.1-11) este menit să arate că până și cel mai bogat om de pe pământ nu obține cu banii săi o satisfacție durabilă. În 5.10-17, Qohelet enumeră câteva din situațiile posibile în care bogăția devine mai curând o povară, decât o sursă de bucurie: bogații nu sunt niciodată mulțumiți cu ce au, ci sunt în permanență mistuiți de dorința de a poseda mai mult (v. 10). Poziția lor îi constrânge la atâtea cheltuieli suplimentare și pretenții asupra banilor lor, încât bogăția devine o iluzie: „Când se înmulțesc averile, sporesc și cei ce le mănâncă și ce folos are stăpânul lor că numai le vede?" (v. 11). Grijile îi țin treji nopțile, spre deosebire de lucrătorul simplu, care doarme bine și lipsit de griji (v. 12). Și, într-adevăr, există întotdeauna posibilitatea să-și piardă bogățiile și să fie aruncați în sărăcie (versetele 13-15). Iar la urmă, moartea va pune capăt bogăției lor și îi va despărți de ea pentru totdeauna (versetele 15-17).

Scopul acestui pasaj extins se vede cu claritate în versetele imediat următoare lui (18.20). Bogăția nu este rea prin ea însăși. În fapt, ea este un dar de la Dumnezeu. Numai El poate conferi puterea de a te bucura de ea. Adevărata mulțumire poate fi găsită numai acceptând aceste adevăruri. Aceste versete reiau temele din cele precedente, pentru a arăta cum poate omul bogat să evite dezavantajele bogăției sale. Omul care acceptă pur și simplu acest dar de la Dumnezeu va putea „să mănânce și să bea", adică, să se

bucure de bogăția sa: el se va bucura de muncă, în loc să fie chinuit de îngrijorări; el își va „accepta partea", în loc să fie nemulțumit de ea și să plănuiască mereu să adune mai mult; inima sa se va umple de bucuria dată de Dumnezeu, ceea ce îl va feri de a se îngrijora de apropierea inevitabilă a morții.

Munca

Acest termen (care apare sub trei forme, substantivul *'âmâl*, verbul *'âmel* și adjectivul *'âmçl*, cu sensul „cel care muncește") este de regulă tradus în versiunea RSV și în alte versiuni engleze ale Bibliei prin 'toil' („trudă"), care are o conotație întrucâtva negativă, ca fiind ceva intrinsec neplăcut. Alegerea acestei traduceri se datorează, probabil, faptului că în alte părți ale Vechiului Testament, cuvântul *'âmâl* are în special conotații negative, precum „necaz, durere, nenorocire, rău". Din contextul în care este folosit în Ecclesiast, este totuși clar că în ebraica târzie, în general, însemna, în mod obișnuit, pur și simplu, „muncă", deși, ocazional, ca în 2.18, pare să însemne rezultatul muncii, adică bogăția materială obținută prin muncă. Acest cuvânt apare frecvent în carte și, prin urmare, are un statut de „cuvânt-cheie".

La prima vedere, s-ar părea că în diferite pasaje Qohelet exprimă două viziuni total diferite asupra muncii. Pe de o parte, el întreabă „Ce câștig are lucrătorul de pe urma muncii sale?" - o întrebare echivalentă cu o negare categorică a tot ce ar putea fi spus în favoarea muncii, o viziune sprijinită de alte pasaje, unde este asociată cu suferința și necazul (2.22-23) sau cu lipsirea sufletului de traiul cel bun (4.8). Pe de altă parte, câteva pasaje (2.24; 3.13; 5.18-19; 8.15; 9.9) vorbesc despre muncă ca fiind ceva de care trebuie să te bucuri, folosind exprimări ca: „Nimic nu este mai bun pentru om decât să mănânce și să bea și să-și desfăteze sufletul cu mulțumirea din munca sa" (2.24). De fapt, atitudinea lui Qohelet față de muncă este asemănătoare cu cea despre bogăție.

Pasajele în care munca este privită ca o nenorocire se referă, aproape toate, la *supramuncă*: adică la încercarea frenetică de a aduna din ce în ce mai multă bogăție pe seama liniștii, bucuriei și chiar sănătății proprii, care caracteriza societatea vremii în care trăia (2.22-23; 4.6-8; 5.16-17), în timp ce aceia care vorbesc despre muncă precum despre ceva plăcut o consideră unul din darurile lui Dumnezeu. Din nou, Qohelet pledează pentru acceptarea în liniște a orice îi dă Dumnezeu omului. Este semnificativ că citează zicerea „Mai de preț este un pumn plin de odihnă decât doi pumni plini de trudă", pe care o completează cu comentariul că este „vânare de vânt" (4.6), după care pune în antiteză somnul netulburat al lucrătorului (*hâ'ôbed*) cu bogatul căruia belșugul nu-i dă răgaz să doarmă (5.12).

Justiția divină

În special viziunea lui Qohelet asupra legăturii între purtarea omului și răsplata pentru aceasta i-a făcut pe mulți exegeți, inclusiv cei citați la pagina 66 de mai sus, să vorbească despre o „criză sapiențială" sau o „criză a religiei" reflectată în învățăturile sale. Cu alte cuvinte, s-a susținut că negând că ar exista orice legătură între cele două, Qohelet s-a rupt pentru prima dată cu totul de viziunea tradițională care afirmă că primim ceea ce merităm în această viață. Se afirmă că această negare retează relația între Dumnezeu și om, care este un element esențial al credinței religioase evreiești.

Aici se ridică două întrebări: dacă într-adevăr Qohelet afirmă fără echivoc că Dumnezeu nu intervine niciodată în treburile omenești de partea celor drepți și, în cazul că așa este, dacă învățătura sa a fost revoluționară.

Să începem cu a doua întrebare. În ciuda convingerii generale, exprimate în multe părți ale Vechiului Testament, că cei drepți vor izbândi și prospera, pentru că Dumnezeu apără dreptatea, și că cei păcătoși o vor sfârși rău, în niciun caz nu a lipsit și punerea sub semnul întrebării a acestei credințe. Apare frecvent în lamentațiile din Psalmi și reprezintă una din temele principale ale Cărții lui Iov. Alt exemplu se găsește în povestirea dialogului pe care îl poartă Avraam cu Dumnezeu despre soarta minorității de drepți din Sodoma, când Avraam i s-a adresat cu îndrăzneală lui Dumnezeu și a zis: „Pierde-vei, oare, pe cel drept ca și pe cel păcătos ... Judecătorul a tot pământul va face, oare, nedreptate?" (Gen. 18.23-25). În acest caz, Dumnezeu a fost convins să-și schimbe hotărârea. În altă parte, problema este „rezolvată" în alte feluri: fie prin exprimarea pioasă a încrederii că situația actuală va fi în cele din urmă inversată, sau, mai profund, de convingerea că părtășia cu Dumnezeu depășește cu mult simpla suferință a nedreptății (Ps. 73.21-26), ori prin recunoașterea că Dumnezeu este prea misterios pentru om, ca acesta să-l poată înfrunta (Iov).

Fără îndoială, această problemă a rămas foarte reală și necesita un răspuns, oricare ar fi fost acela, în special în vremuri de nenorocire sau oprimare la nivel național. Prin urmare, ridicarea acesteia de către Qohelet nu a fost nici ceva nou și nici neașteptată.

În ce privește poziția lui Qohelet, despre afirmația sa „căci timpul și întâmplarea întâmpină pe toți" (9.11) s-a crezut o vreme că ar fi expresia unei doctrine a unei sorți impersonale care controlează sorțile ființelor omenești, comparabilă cu noțiunea greacă *moira*. Dar, de fapt, nu există nici un motiv să presupunem că noțiunea redată prin „întâmplare" (*pega'*), un cuvânt rar, care mai apare într-un singur pasaj din Vechiul Testament (1 Regi 5.4 [Heb. 18]), ar avea această conotație. Nu înseamnă decât „care se întâmplă". „Vremea" cu care este asociată aici este clar „vremea" pe care Dumnezeu însuși „a rânduit-o ... pentru fiecare lucru", dar care, cum spune versetul următor (12), „omul nu o cunoaște", pentru că Dumnezeu i-a ascuns această cunoaștere (vezi 3.11). Prin urmare, nu există niciun motiv să presupunem că „întâmplarea" ar fi aici o forță impersonală, independentă de Dumnezeu, ori că intenția lui Qohelet ar fi să-l identifice pe Dumnezeu cu o astfel de forță impersonală.

Adevărata întrebare este dacă acest control ascuns al „vremurilor" de către Dumnezeu se bazează pe ceea ce omul percepe ca „dreptate" sau dacă acționează aleatoriu, indiferent de meritele omului. Această carte, privită în întregul său, nu oferă un răspuns neechivoc. În fapt, afirmațiile lui Qohelet privind subiectul sunt atât de contradictorii, așa cum am arătat mai sus (paginile 23, 39-40), încât unii exegeți s-au hotărât să taie nodul gordian și au negat că unele din acestea i-ar aparține lui Qohelet. Qohelet cunoștea prea bine că în lume există nedreptate și oprimare a oamenilor, la care se și referă în unele pasaje (3.16; 4.1; 7.15; 8.9-14). (După cum am văzut, el se referă și la anihilarea puterii *morții* ca pe o „deșertăciune și vânare

de vânt”, ceea ce, nefăcând nicio distincţie între meritele relative ale indivizilor, poate face ca viaţa însăşi să fie detestabilă, cel puţin în cazul lui „Solomon” [2.12-17]; dar acesta este un alt subiect.) Această recunoaştere a faptului că lumea nu este aşa cum ar trebui să fie reprezintă o situaţie pentru care Qohelet consideră că nu Dumnezeu este răspunzător, ci se datorează coruperii omului (7.29); este, desigur, un truism. Întrebarea crucială este dacă există vreun semn că Dumnezeu ar fi preocupat de aceasta şi dacă ia vreo măsură să îndrepte lucrurile. Dar astfel de cazuri de nedreptate extremă sunt, în orice caz, numai o parte a problemei. Întrebarea fundamentală este dacă există, *în general*, o corelaţie între merite şi răsplată.

Qohelet oferă mai multe răspunsuri diferite acestei întrebări. În 9.2 el afirmă că Dumnezeu nu face deosebire între cel drept şi cel păcătos, cel bun şi cel păcătos, dar versetele care urmează sugerează că el se referă mai curând la efectul de nivelare al morţii, şi nu la ceea ce se întâmplă în timpul vieţii. Totuşi, în 9.11-12 el face o declaraţie neechivocă, aparent cu privire la succesul sau la lipsa acestuia, în viaţă, în care vremea de restrişte poate veni oricând asupra oricui. Dumnezeu este chiar comparat cu un păsărar sau un pescar care prinde creaturile în „mreaja sa”. Versetele 7.15 şi 8.14 afirmă amândouă că sunt drepţi cărora li se răsplăteşte ca după faptele celor nelegiuiţi şi sunt păcătoşi cărora li se răsplăteşte ca după faptele celor drepţi, dar în ambele cazuri se foloseşte precizarea „sunt”, ceea ce sugerează că aceasta nu se aplică în toate cazurile. Totuşi, rezultă că nu ne putem baza pe dreptatea divină. Pare că se sugerează existenţa unui element aleatoriu în alocarea răsplatei.

Pe de altă parte, în carte există mai multe pasaje în care Qohelet afirmă că Dumnezeu va distinge între cei drepţi şi cei răi şi îi va răsplăti după cum merită. Cele mai clare exemple sunt versetele 3.16-17 şi 8.10-13. În 3.17 afirmă că „Dumnezeu va judeca pe cel drept ca şi pe cel nelegiuit, căci este vreme pentru orice punere la cale şi pentru orice faptă”. Acest verset ar putea să ne pară mai degrabă incongruent, când apare înaintea afirmaţiei că în faţa morţii toţi sunt egali. Versetul 8.11 spune că adesea *pare* că cei răi scapă de pedeapsă, pentru că pedepsirea răutăţii nu este îndeplinită de îndată, ci este amânată. În schimb, versetele 8.12-13 exprimă convingerea că „fericirea este a acelora care se tem de Dumnezeu şi se sfiesc în faţa Lui”, dar „nu va fi pentru cel fără de lege care, asemenea umbrei, nu-şi va lungi viaţa”. Acest pasaj prezintă şi el o serie de dificultăţi. Întâi, în versetul 12 se afirmă că „păcătosul face rău de o sută de ori şi îşi lungeşte zilele”, în timp ce în versetul 13 se afirmă că „nu-şi va lungi viaţa”. Apoi, afirmaţia pozitivă despre pedepsirea celor păcătoşi din versetul 13 este urmată imediat de o lamentaţie („aceasta este încă o deşertăciune!”) că cel păcătos primeşte, cel puţin uneori, un tratament opus celui pe care îl merită!

În pasajele care afirmă că „Dumnezeu va judeca” şi pe cel drept, şi pe cel păcătos, şi că „va fi bun” cu cel drept şi „nu va fi bun” cu cel păcătos, nu se spune nimic despre timpul sau felul în care Dumnezeu va face această judecată. Având în vedere ce spune Qohelet în altă parte despre situaţia omului după moarte (ex. 9.10), este improbabil ca el să fi crezut că această îndreptare a răului va avea loc altcândva decât în această viaţă. Cu toate acestea, el repetă opinia tradiţională, exprimată de multe ori în Psalmi (ex. Ps.37) şi de către prietenii lui Iov (ex. Iov 20), că, deşi cei păcătoşi par a prospera nepedepsiţi, pedeapsa este numai amânată: în cele din urmă, la o dată nespecificată, se vor inversa rolurile, şi atât cei păcătoşi, cât şi cei drepţi vor primi răsplata pe care o merită.

S-au făcut multe încercări de explicare a acestor afirmaţii aparent total contradictorii. S-a emis ipoteza că afirmaţiile „ortodoxe” au fost adăugate mai târziu de un copist ori că ele exprimă viziuni tradiţionale, citate chiar de Qohelet, care apoi le respinge, sau chiar că înţelese corect, ele nu ar fi deloc contradictorii (a se compara, de exemplu, comentariile făcute de Gordis, Loader, Ogden şi Crenshaw pe marginea versetelor 3.16-17 şi 8.10-13). Poate că cel mai bine ar fi să tragem concluzia că lui Qohelet i-a fost imposibil să împace propriile observaţii asupra vieţii cu credinţa tradiţională, că Dumnezeu care conduce vieţile oamenilor este drept, şi că nu a făcut nicio încercare să le împace, ci le-a aşternut, pur şi simplu, una alături de cealaltă. Într-adevăr, este greu de crezut că el ar fi putut să rezolve intelectual problema, deoarece întrebarea „Cum pot eu să cred într-un Dumnezeu bun, când în lume există atâta nenorocire şi nedreptate?” este una la care încă nu s-a putut răspunde cu argumente raţionale. Este o întrebare perenă, care ne frământă şi în ziua de azi. Este drept că mai există şi un alt fel de răspuns: răspunsul credinţei, în care se recunoaşte incapacitatea omului de a discerne scopurile lui Dumnezeu, dar, în acelaşi timp, în prezenţa lui Dumnezeu se resimte un mai profund sentiment de fericire, care face ca durerea, suferinţa şi nedreptatea să devină irelevante. Acesta pare să fi fost răspunsul autorului poemului lui Iov şi, posibil, al Psalmului 73. Urmează să analizăm în continuare cum a înţeles Qohelet relaţia omului cu Dumnezeu.

Dumnezeu şi omul

Lăsând deoparte justiţia divină, Qohelet nu prea spune multe despre această relaţie nebazată pe credinţa comună evreiască, dar el este totuşi atipic, în sensul că subliniază anumite aspecte ale acesteia, excluzând altele. Credinţa evreiască menţine tensiunea între două aspecte ale acestei relaţii. În Vechiul Testament, Dumnezeu este reprezentat, pe de o parte, ca fiind sfânt şi misterios, complet diferit de om, ale cărui scopuri sunt în mod fundamental dincolo de puterea de înţelegere a omului. Pe de altă parte, el este descris ca cineva care se apropie de om şi chiar destăinuieşte planurile sale celor pe care îi alege. Chiar şi în acele părţi din Cartea Proverbelor, în care Dumnezeu apare mai ales în rolul cuiva îndepărtat care vede faptele oamenilor şi le judecă, în care nu se spune nimic despre posibilitatea ca omul să-l cunoască, apar totuşi urme a ceva ce ar putea fi numit o relaţie intimă: de exemplu, Dumnezeu „îi *iubeşte* pe cei ce umblă după dreptate” (Prov. 15.9). Acest fel de limbaj nu se regăseşte în Ecclesiast. Pentru Qohelet, Dumnezeu (pentru care, spre deosebire de Proverbe, el nu foloseşte cuvântul Iahve, asociat cu cele mai intime relaţii între Dumnezeu şi Israel) este prezentat, mai presus de toate, ca un monarh omnipotent şi îndepărtat care se simte foarte repede ofensat: „Dumnezeu este în ceruri, iar tu pe pământ” (5.2); „Pentru ce să Se mânie Dumnezeu de cuvântul tău şi să nimicească lucrul mâinilor tale?” (5.6). În altă parte, spune: „Se ştie ce va fi omul; el nu poate să intre în pricină cu cel ce este mai tare decât el” (6.10). Acţiunile şi hotărârile lui Dumnezeu sunt imuabile şi nu pot fi puse în discuţie.

Pe de altă parte, Qohelet consideră că este de la sine înțeles că cititorii săi îl vor venera pe Dumnezeu în templu (5.1-6). Acest pasaj a fost evaluat în diferite feluri. Domină ideea de apropiere cu precauție de Dumnezeu, „că Dumnezeu este în ceruri, iar tu pe pământ", și la el „nebunii nu au nici o trecere", și chiar se poate să se „mânie Dumnezeu de cuvântul tău". Această atitudine de precauție ar putea fi o expresie a temerii religioase în prezența unui Dumnezeu sfânt și misterios, caracteristică modului în care israeliții abordează venerația: conștientizarea faptului că „Domnul Dumnezeul tău este foc mistuitor, Dumnezeu zelos" (Deut. 4.24). Însă atitudinea tradițională față de venerare include și un element de *bucurie* în prezența lui Dumnezeu. Este ca și cum cele două elemente ar fi ținute într-un echilibru tensionat. Este, poate, o caracteristică a lui Qohelet să menționeze doar elementul de sfântă teamă.

Oricare ar fi situația, tot ce spune Qohelet despre atitudinea corectă față de venerare poate fi regăsit și în altă parte a Vechiului Testament. El folosește termenul tehnic „draw near" (*qarab*), cu referire la actul venerării; el consideră că este evident că Dumnezeu ascultă rugăciunile, și expresia „draw near to listen" (apropie-te și ascultă) (v. 1) presupune, probabil, că închinătorul se așteaptă să primească niște îndrumări de la Dumnezeu, fie direct, ca răspuns la rugăciune, fie prin mijlocirea preoților templului. Prin urmare, se presupune un anume grad de comunicare între Dumnezeu și om.

[N.T.. În traducerea engleză „English Standard Version", 5,1 apare sub forma: *Guard your steps when you go to the house of God. To draw near to listen is better than to offer the sacrifice of fools*, pe când în „Contemporary English Version" e formulată astfel: *Be careful what you do when you enter the house of God. Fools go there to offer sacrifices, because all they do is sin. But it's best just to listen when you go to worship*. Traducerea română redă textul astfel: *Nu te grăbi să deschizi gura ta și inima ta să nu se pripească să scoată o vorbă înaintea lui Dumnezeu, că Dumnezeu este în ceruri, iar tu pe pământ; pentru aceasta să fie cuvintele tale puține*. Rezultă că R.N. Whybray citează din altă variantă de Biblie].

Afirmația „mai bine apropie-te și ascultă decât să aduci ofrande ca nebunii" (v. 1) cu siguranță nu este o condamnare a sacrificiului ca atare sau eliminarea lui ca lipsit de valoare (opinia exprimată în 9.2 este total diferită). Am putea compara cuvintele lui Samuel din 1 Sam. 15.22 (Cartea Întâi a Regilor) că „ascultarea este mai bună decât jertfa" cu spusele din Proverbe (Pildele lui Solomon), „Jertfa celor fără de lege este urâciune înaintea Domnului, iar rugăciunea celor drepți este plăcerea Lui" (Prov. 15.8; cf. 21.3, 27) și cu cuvintele asemănătoare dintr-un vechi text egiptean, *Învățături pentru regele Merikare*, în care se accentuează importanța îndeplinirii obligațiilor cultice (ANET, p. 417). „Nebunii" care „nu știu că fac rău" oferind jertfele lor ar putea fi persoane care, prostește, își închipuie, contrar învățăturilor clare ale Vechiului Testament (ex. Num. 15.27-31; Isa. 1.10-17), că oferirea de jertfe le va șterge automat păcatele și îi va împăca cu Dumnezeu.

Qohelet este tot atât de ortodox și cu privire la practicile de a-i jura lui Dumnezeu că vor face de bună voie ceva dacă le sunt îndeplinite rugăciunile (versetele 4.5): de fapt, aceste versete sunt clar dependente de Deut. 23.21-23 și chiar conțin ecouri verbale ale acestui pasaj.

Prin urmare, există o anumită ambiguitate cu privire la atitudinea lui Qohelet față de închinare. Simplul fapt că Qohelet a destinat un capitol întreg din carte acestui subiect arată că nu l-a considerat irelevant. Din faptul că s-a mulțumit să scoată în evidență că este o nebunie să o practici în mod ușuratic nu rezultă neapărat că îl vedea pe Dumnezeu ca fiind ostil celor care i se adresau. Noi nu știm ce presupuneri neexprimate ar fi putut împărtăși cu cititorii săi, despre care credea că nu este necesar să vorbească. Pe de altă parte, ar putea fi semnificativ că vorbește numai despre aspectele negative ale închinării. (Pentru o evaluare critică a acestui pasaj, vezi Perdue, pp. 178-188.)

Un alt aspect al modului în care Qohelet înțelege relația între Dumnezeu și om, care a fost evaluată în moduri foarte diferite, este cel de *teama de Dumnezeu*. Deși cuvintele traduse cu cuvântul „teamă" (verbul *yâre'*, substantivul *yir'âh*, adjectivul *yârĕ'* „temător") sunt folosite adesea în Vechiul Testament în sensul lor literal, când obiectul lor este altul decât Dumnezeu, în acest din urmă caz, în general, au pierdut mult din sensul literal și au dobândit conotații mult mai blânde: venerație, reverență, onoare, ascultare, evlavie față de Dumnezeu. Există însă mulți exegeți care au susținut că la Qohelet conceptul de *teamă de Dumnezeu* diferea de acestea și, după părerea lor, el îl vedea pe Dumnezeu ca fiind literalmente terifiant și își sfătuia cititorii să îl trateze ca atare. Dacă această interpretare este corectă, ea ar confirma concepția bazată pe alte aspecte ale învățăturii lui Qohelet, conform căreia, în viziunea sa, relația între Dumnezeu și om a fost una care excludea orice formă de comunicare pozitivă și aducătoare de satisfacții.

Qohelet vorbește despre *teama de Dumnezeu* în puține dintre pasaje: 3:14; 5:7; 7:18; 8:12-13, 8:12-13, dar mesajul transmis este clar: cei cu teamă de Dumnezeu sunt puși în antiteză cu „cel nelegiuit", pentru care „fărădelegea" e ceva obișnuit. În celelalte pasaje, conotația este mai puțin limpede. În 5.7, expresia „De aceea, teme-te de Dumnezeu!" nu are un context imediat inteligibil: apare ca o concluzie a paragrafului și cuvintelor care o precedă (în prima parte a versetului), nu are aproape nici un sens în ebraică, motiv pentru care în NEB este omisă ca lipsită de sens. Dacă însă sfatul de a te teme de Dumnezeu este concluzia întregului subcapitol (de la 5:1), atunci ar putea părea că Qohelet pune un semn de egalitate între teama de Dumnezeu și evitarea purtării nebunești, despre care avertizase deja, și poate, mai concret, evitarea purtării ce ar putea aduce mânia lui Dumnezeu (v. 6). Tot așa, în 7:11, unde contextul (versetele 15-18) prezintă dificultăți de interpretare, exprimarea „că cine se teme de Dumnezeu scapă din toate" pare să se refere la persoana care se ferește de purtarea autodistructivă descrisă în versetele 16-17. Din analizarea acestor pasaje am putea să tragem concluzia că teama de Dumnezeu este recomandată de Qohelet ca o evitare a comportamentului care ar putea stârni mânia lui Dumnezeu. Este însă mai puțin clar dacă acesta este cu adevărat înțelesul pe care îl dă el noțiunii, chiar dacă este prezentată mai cu seamă ca negativă. Înțelesul este în mod necesar fundamental diferit de semnificația pe care o are în altă parte a Vechiului Testament. Este greu să demonstrezi că Qohelet credea că atitudinea omului față de El s-ar baza pur și simplu pe teroare (poate cu excepția unei evaluări negative a viziunii lui Qohelet asupra lui Dumnezeu, din altă parte a cărții).

Unul din verbele cel mai des utilizate de Qohelet pentru a descrie relația lui Dumnezeu cu oamenii este „a da" (de douăsprezece ori). Dumnezeu îi dă omului darul vieții, dar la urmă îl ia înapoi (12:7).

Omului care este bun înaintea lui Dumnezeu, Dumnezeu îi dă înțelepciune, știință și bucurie (2.26), Dumnezeu dă omului bogății și bunuri și îi îngăduie să se bucure de munca lui (5:19; 6:2). Cu toate acestea, nu toate darurile sunt plăcute. El a dat (în RSV „a pus") misteriosul *ôlâm* (în RSV „veșnicie") în inima omului. Indiferent ce ar însemna acest cuvânt, el l-a pus în inima tuturor bărbaților și femeilor *(hâ'âdâm)*, dar fără ca omul să poată înțelege lucrarea pe care o face Dumnezeu (3:11). El le-a dat fiilor oamenilor și „un chin cumplit... ca să se chinuiască întru el" (1:13; cf 3:10, dar vezi mai jos). În cele din urmă, „păcătosului îi dă sarcina să adune și să strângă" (2:26), în evident contrast cu „înțelepciune, știință și bucurie"; și mai sunt și oameni cărora le dă „averi și bunuri", dar nu le „îngăduie să se bucure de ele" (6:2).

Aceste daruri ale lui Dumnezeu se pot împărți în patru categorii. Prima este chiar darul vieții, la care se referă de patru ori (5:18; 8:15; 9:9; 12:7). A doua categorie este limitarea pe care o impune oamenilor: ca omul să nu poată înțelege lucrarea pe care o face Dumnezeu (3:11), limitare care însă nu ne ferește de zbucium (3:10). A treia categorie cuprinde darurile bune, pe care Dumnezeu le dă celor care îl mulțumesc, iar a patra categorie sunt darurile neplăcute, pe care le dă celor care nu îl mulțumesc. (Versetul 1:13, care se referă la „un chin cumplit pe care Dumnezeu l-a dat fiilor oamenilor, ca să se chinuiască întru el", probabil că nu este un comentariu generalizator al existenței omenești în lume, ci se referă la sarcina pe care și-a asumat-o „Solomon", menționată mai sus în verset: „să cercetez și să iau aminte cu înțelepciune la tot ceea ce se petrece sub cer").

Qohelet nu vorbește niciodată direct despre darurile lui Dumnezeu ca meritând recunoștința oamenilor. El afirmă doar că Dumnezeu este izvorul a tot ce are legătură cu omul, inclusiv al vieții înseși. Faptul că vorbește de multe ori de Dumnezeu ca despre cel care dă are scopul de a accentua că relația între Dumnezeu și om este de totală suveranitate și de totală dependență. Nu numai că nu suntem nimic fără El, dar depindem de El în orice clipă, pentru că El a orânduit ca să fim și să rămânem neștiutori și să nu putem înțelege lucrarea pe care o face Dumnezeu cu noi, dar și neștiutori, cei mai mulți dintre noi, despre ce îi este plăcut. Prin urmare, se pare că nu putem considera noțiunea de „dar de la Dumnezeu", ca atare, un motiv de bucurie.

Cu toate acestea, cum s-a observat deja (p. 64), bucuria sau veselia reprezintă o temă recurentă a cărții. S-ar putea crede că cele șapte pasaje care îl îndeamnă pe om să se bucure din plin de viață sunt prea numeroase și prea insistente pentru a fi privite ca o simplă expresie a disperării sau resemnării. S-a afirmat că fiecare din ele ar fi o contrapondere a unor aspecte majore ale „deșertăciunii" sau inutilității vieții: „deșertăciunea" muncii și eforturilor omului (2:20-26), sau a imposibilității noastre de a cunoaște viitorul (3:10-15), a finalității morții (3:16-22), a urmăririi bogăției (5:10-20), a nedreptății vieții (8:14-15), a morții care șterge toate gândurile și activitățile (9:7-10), a apropierii inexorabile a bătrâneții și morții (11:7-12-7) (Whybray, 1982).

Ar putea fi semnificativ faptul că în mai multe din aceste pasaje există o referire specifică la darul lui Dumnezeu, fie al bucuriei sau al vieții înseși. Într-adevăr, nu mai puțin de opt din cele douăsprezece referiri, din această carte, la Dumnezeu care dăruiește, apar în aceste pasaje. Pentru unii interpreți, încurajarea adresată de Qohelet cititorilor săi de a se bucura cât mai mult posibil de viață reprezintă cheia întregii cărți: prin urmare, bucuria ar fi scopul pentru care Dumnezeu l-a creat pe om. În acest sens, Gordis scrie: „Pentru Qohelet, bucuria este un imperativ categoric adresat de Dumnezeu omului, și nu într-un sens spiritual anemic, ci ca o experiență tangibilă și trăită din plin, în care să se exprime pe el însuși în activitatea fizică și cea a minții, contemplarea naturii și plăcerile dragostei. Din moment ce insistă că urmărirea fericirii cu care omul a fost înzestrat de Creator este o datorie sacră inexorabilă, rezultă că acesta trebuie să fie un drept inalienabil" (Commentary, p. 129).

S-ar putea crede că aceasta este o viziune extremă, pentru care nu se regăsesc dovezi în text. Afirmațiile că omul nu are nimic mai bun de făcut decât să mănânce, să bea și să găsească bucurie în truda sa, de fapt, nu sunt prezente ca un „imperativ divin", ci numai ca părere personală a lui Qohelet. Iar acestei opinii trebuie să i se contrapună alte opinii ale sale, care sunt mult mai negative. Reflecțiile pe care le face cu privire la înțelepciune, moarte, bogăție, muncă și dreptate arată toate că posibilitatea de a te bucura de viață este ceva care, prin înseși faptele lui Dumnezeu, le-a fost în întregime refuzat unora, adesea fără vreun motiv aparent, și oferit altora, în mod arbitrar, în timp ce toți sunt supuși frustrărilor care împiedică sever resimțirea acelei existențe fericite pe care Gordis o prezintă ca impusă imperativ de Dumnezeu. Pe de altă parte, este adevărat că bucuria, privită altfel decât o simplă îngăduință de sine hedonistă, este o temă la care Qohelet se întoarce iar și iar. Din cauza lipsei de continuitate între diferitele cugetări distincte din care se compune cartea, este foarte probabil ca stabilirea cu certitudine a punctului de echilibru al gândirii sale să rămână imposibilă pentru totdeauna.

Qohelet ca teolog

Învățăturile lui Qohelet au fost evaluate în multe feluri diferite. În această carte am încercat să împăcăm aceste puncte de vedere aflate în conflict. Probabil că îmi este îngăduit să închei cu punctul de vedere personal. O cale de a aborda gândirea sa este cea de-al vedea ca pe un teolog, sau poate chiar ca pe un apologet care a încercat să găsească o cale de a reconcilia credința iudaică, pe care a moștenit-o, cu lumea, așa cum a cunoscut-o el: o lume „modernă", supusă unor schimbări rapide. Credințele tradiționale ale iudaismului trebuiau „aduse la zi" în anumite aspecte, iar Qohelet a pus, în mod radical, sub semnul întrebării, formularea lor tradițională, ori de câte ori a considerat că trebuie să o facă. Dar avansându-și ideile, el nu a intenționat să pregătească o nouă generație de apostați, din contră, el a căutat să-i înzestreze pe elevii săi cu cele necesare care să le permită să fie niște evrei credincioși într-o lume în care multe religii și filosofii pretindeau că sunt posesoarele adevărului; le oferea mijloacele prin care să susțină cauza iudaismului. Și, în același timp, era în căutarea adevărului pentru el însuși. Cartea lui nu conține niciun sistem filosofic sau teologic pe deplin închegat, ea chiar conține multe contradicții aparente și probleme nerezolvate. Cu toate acestea, este, poate, cea mai fascinată carte din Vechiul Testament.

Lecturi suplimentare

În afară de comentarii care, toate, discută ideile călăuzitoare ale lui Qohelet, se mai pot găsi aprecieri generale în următoarele publicaţii:

G.R. Castellino, 'Qoheleth and His Wisdom', CBQ Catholic Biblical Quarterly 30 (1968), pp. 15-28 (Qohelet şi înţelepciunea sa).

H. Gese, 'The Crisis of Wisdom in Koheleth', Theodicy in the Old Testament, ed. J.L. Crenshaw, Philadelphia: Fortress Press and London: SPCK, 1983, pp. 141-53 (Criza înţelepciunii la Qohelet).

Hengel, vol. I, pp. 115-28.

R.K. Johnston, ' "Confessions of a Workaholic": A Reappraisal of Qohelet', CBQ 38 (1976), pp. 14-28.

O. Kaiser, 'Die Sinnkrise bei Kohelet', *Der Mensch unter dem Schicksaal* (BZAW 161), Berlin: De Gruyter, 1985, pp.91-109 (Omul supus sorţii).

A. Lauha, 'Die Krise des religiösen Glaubens bei Kohelet', (VT Suppl. 3 (1955), pp. 183-91 (Criza credinţei religioase la Qohelet).

J.A. Loader, *Polar Structures*, pp. 117-33.

R.E. Murphy, 'The Pensées of Qoheleth', CBQ 17 (1955), pp. 184-94 (Reflecţiile lui Qohelet).

R.H. Pfeiffer, 'The Peculiar Skepticism of Ecclesiastes', JBL 53 (1934), pp. 100-109 (Scepticismul particular al Eclesiastului).

Von Rad, pp. 226-37.

Anumite cuvinte şi expresii sunt tratate în:

M.V. Fox, 'The Meaning of *Hebel* for Qohelet', JBL 105 (1986), pp. 409-27 (Înţelesul dat de Qohelet cuvântului *Hebel*).

L. Gorssen, 'La cohérence de la conception de Dieu dans l'Ecclésiaste', ETL 46 (1970), pp. 282-324 (Coerenţa concepţiei de Dumnezeu în Ecclesiastul).

H.G. Mitchell, ' "Work" in Ecclesiastes', JBL 32 (1913), pp. 123-38.

L.G. Perdue, *Wisdom and Cult*, SBL Dissertation Series 30, Missoula: Scholars Press, 1977 (Înţelepciune şi cult).

E. Pfeiffer, 'Die Gottesfurcht im Buche Kohelet', *Gottes Wort und Gottes Land*, ed. H. Graf Reventlow, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1965, pp. 133-58 (Teama de Dumnezeu la Qohelet).

C.W. Reines, 'Koheleth on Wisdom and Wealth', JJS 5 (1954), pp. 80-84 (Qohelet despre înţelepciune şi bogăţie).

W.E. Staples, 'The "Vanity" of Eclesiastes', JNES 2 (1943), pp. 95-104 (and two other word studies in JNES 4 [1945], pp. 87-96 and JNES 24 [1965], pp. 110-12) („Deşertăciunea" Ecclesiatului).

R.N. Whybray, 'Qoheleth, Preacher of Joy', JSOT23 (1982), pp. 87-98 (Qohelet, propovăduitorul bucuriei).

***

BZAW Beihefte zur Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft

VT Supplements to Vetus Testamentum

JBL Journal of Biblical Literature

ETL Ephemerides Theologicae Lovanienses

JJS Journal of Jewish Studies

JNES Journal of Near Eastern Studies

JSOT Journal for the Study of the Old Testament

Traducere din limba engleză
Cristian-Mihail MIEHS

P.Y. CHIA
Gândirea lui Qoheleth

Capitolul II

Structura concepţiei teologice a lui Qoheleth

Concepţia lui Qoheleth a atras atenţia unui mare număr de cercetători de la începutul secolului XX. După cum s-a văzut, nu puţine sunt teoriile care îl consideră pe Qoheleth un importator de concepte şi ideologii străine. Totuşi, obiectivul acestui capitol nu sunt aceste presupuse împrumuturi, ci analizarea structurii concepţiei teologice a lui Qoheleth, din Cartea Ecleziastului.

Abordarea cea mai obişnuită în analizarea concepţiei teologice a lui Qoheleth este studierea diferitelor teme din Ecleziastul. În continuare voi examina diferitele abordări ale structurii gândirii lui Qoheleth, înainte de a-mi prezenta propria interpretare.

A. Structurile propuse

Au existat numeroase propuneri privind structura gândirii lui Qoheleth.

1. Edwin Good propune trei axiome de bază ale gândirii lui Qoheleth:

a) Fiecare om trebuie să-şi găsească sensul vieţii în această viaţă, nu după ea; b) Trebuie să se facă deosebirea în această viaţă între bine şi rău, virtute şi păcat, înţelepciune şi nebunie; c) Împrejurările vieţii vin de la Dumnezeu **(1)**. Good susţine că toate aceste trei axiome sunt cuprinse în paragraful 7:29. Căci dacă omenirea ar refuza a treia axiomă, dacă oamenii „cutreieră căi piezişe" (7:29b) **(2)**, atunci sunt osândiţi cu privire la primele două axiome. Plăcându-le să ignore şi să scape de dreptatea lui Dumnezeu faţă de ei, pierd posibilitatea de a afla sensul vieţii şi percepţia diferenţelor necesare.

2. Norbert Lohfink **(3)** afirmă că structura gândirii lui Qoheleth are două părţi. În prima parte, Qoheleth recunoaşte că „Moartea ca limită impusă existenţei omeneşti, întreruperea sa din potenţialul infinit mai mare al evoluţiei timpului formează cadrul de la începutul şi sfârşitul Cărţii lui Qoheleth". Astfel, „moartea a devenit o situaţie-limită care sileşte oamenii să reflecteze asupra ei, şi prin această reflecţie îi conduce către o nouă atitudine, aceea de ură faţă de viaţă şi deziluzie". Cunoaşterea morţii conduce la a doua parte, în care Qoheleth se concentrează asupra momentului prezent şi recunoaşte că „fericirea prezentului trebuie acceptată cu bucurie şi că toţi ar trebui să accepte darul fericirii, în momentul prezent, din mâinile lui Dumnezeu".

3. R.K. Johnston, pe baza ideilor lui Lohfink, susţine că gândirea lui Qoheleth evoluează în trei etape: „Observând a) o serie de limite impuse experienţei omeneşti şi b) nebunia care rezultă din încercarea omului de a-şi controla viaţa, Qoheleth c) reafirmă sfatul înţeleptului că soarta omului este să se bucure de viaţa pe care i-o dă Dumnezeu **(4)**".

4. James L. Crenshaw propune cinci teze majore ale gândirii lui Qoheleth: a) Moartea pune capăt la orice; b) înţelepciunea nu-şi poate atinge scopul; c) Dumnezeu este incognoscibil; d) lumea este necinstită şi e) plăcerea se recomandă singură. Crenshaw consideră că „toate aceste cinci teze derivă din pierderea încrederii în bunătatea lui Dumnezeu, presupunerea unei înţelepciuni preexistente". **(5)**

5. Gerhard von Rads **(6)** sintetizează gândirea lui Qoheleth în trei idei fundamentale: a) o examinare profundă, raţională a vieţii nu poate să găsească niciun sens satisfăcător; totul este „deşertăciune"; b) Dumnezeu determină fiecare eveniment; c) Oamenii nu sunt capabili să discearnă aceste hotărâri sau „lucrări ale lui Dumnezeu" în lume.

6. H.P. Müller **(7)** susţine că „gândirea lui Qoheleth este modelată de structura unei religii, a unui „creator". Această concepţie religioasă împiedică pe oricine să judece creatorul şi lumea creată, deşi „ordinea din lume stabilită de creatorul ceresc cade victimă unui vid al valorilor". **(8)** Müller crede că, pentru Qoheleth, această religie a creatorului deschide calea către o bucurie de a trăi motivată teologic.

7. Conform lui Bruce Vawter, Antonio Bonora **(9)** susţine că gândirea lui Qoheleth se concentrează pe două afirmaţii: totul este deşertăciune (1:2; 12:8) şi Dumnezeu a creat totul frumos (3:11).

Prima idee se referă la experienţa umană, iar a doua, la credinţa religioasă.

8. J.A. Loader **(10)** a susţinut recent că gândirea lui Qoheleth este structurată pe un tipar opus/polar **(11)**: gând sau pol şi gând contrar sau pol opus - care creează o tensiune ce adesea duce la o afirmaţie „hebel". Loader afirmă că „structurile polare/opuse apar aproape în fiecare unitate literară a cărţii" şi el aranjează gândirea lui Qoheleth în funcţie de zece arii ale diferitelor aspecte ale polarităţii: 1) Conservarea, viaţa-abandonul, moartea (3:1-9; 7:1, 4); 2) Valoarea şi inutilitatea înţelepciunii (1:12-2; 26:4; 13-16; 7:5-7; 7:11-8; 16-17; 9:11-10:11); 3) Risc şi siguranţă (11:1-6); 4) Puterea politică şi neputinţa (8:2-9); 5) Vorba şi tăcerea (4:17-5; 8:6:10:12, 7:8-10: 12:15a:10:16-20); 6) Bogăţia n-are nicio valoare (5:6-6:9); 7) Munca cu şi fără rod (3:10-15; 4:4; 6:4, 7:12); 8) Omul neomenos (3:16-22; 4:1-3); 9) Nicio răsplată când este aşteptată (8:10-15; 9:1-10); 10) Truda şi bucuria (3:12-13; 3:22; 8:15; 9:7-10; 11:7-12:8). Dintre acestea, aspectul „valorii şi inutilităţii înţelepciunii" cuprinde cea mai mare parte a gândirii generale şi a textului, pe când „riscul şi siguranţa" reprezintă partea cea mai mică. El mai susţine şi că „ideea fundamentală care le străbate pe toate este convingerea existenţei vidului, care începe şi sfârşeşte cartea intenţionat. **(12)** În esenţă, Loader consideră concepţia lui Qoheleth dispersată în cele 10 teme, şi singurul element comun al lor, în afara ideii de „hebel", este că toate au acelaşi tipar de gândire - tiparul polar/opus.

9. H.W. Hertzberg **(13)** sintetizează teologia cărţii în trei idei principale: 1) der Ausschliesskeit Gottes, exclusivitatea a orice fiind determinată de Dumnezeu; 2) der Eitelkeit alles Irdischen, deşertăciunea tuturor lucrurilor pământeşti; 3) die Gegenwart so, wie sie ist, d.h. also aus Gotts Hand, entgegenzunehmen. Să accepţi darul/prezentul aşa cum e, adică, venind din mâna lui Dumnezeu.

10. Graham Ogden **(14)** a afirmat recent că gândirea lui Qoheleth este structurată în jurul unei teze - să ne bucurăm de viaţă - care este susţinută de: 1) o întrebare programatică despre sens sau „avantaj" (1:3); 2) răspunsul „hebel" la ea (negativ); şi 3) reacţia de a ne bucura de viaţă care derivă de aici.

Propunerile de mai sus privind structura gândirii lui Qoheleth nu sunt în niciun caz singurele, ci constituie o bună ilustrare a marelui interes al cercetătorilor faţă de acest subiect. Deşi pot exista unele diferenţe privind înţelegerea structurii gândirii lui Qoheleth, nu este surprinzător să găsim câţiva factori comuni printre ele.

B. Evaluarea

Evident că există motive comune asupra cărora majoritatea cercetătorilor cad de acord că sunt fundamentale în gândirea lui Qoheleth, deşi există şi numeroase interpretări individuale şi bazate pe idiosincrazii. De exemplu, conceptul „deşertăciunii" a fost recunoscut în general ca fiind indiscutabil conceptul principal în structura gândirii lui Qoheleth. Ideea de Dumnezeu a avut şi ea parte de mare atenţie, de exemplu, în teologia lui Hertzberg despre Qoheleth şi, de asemenea, şi în interpretările lui von Rads, Crenshaw, Good, Lohfink şi Johnston. Recunoaşterea de către Lohfink a morţii ca fiind ideea principală a gândirii lui Qoheleth a fost adoptată şi de R.K. Johnston, ba chiar a căpătat un rol important în abordarea lui Crenshaw. Totuşi, Good consideră că viaţa este ideea principală a lui Qoheleth, după cum a fost exemplificată în cele trei axiome ale sale. Analiza lui Good a conceptului de „deşertăciune" este constructivă şi va fi examinată atent în acest capitol.

Conceptele general acceptate din cartea lui Qoheleth sunt „hebel" şi „bucurie", cu toate că şi „moartea" s-a bucurat de o mare atenţie. Şi temele secundare, ca „profitul" (tema principală în teza lui Ogden), „partea", „bogăţia", au fost analizate tematic. Totuşi, există un defect în majoritatea analizelor tematice, şi anume incapacitatea de a lega temele de structura generală a gândirii lui Qoheleth. Lipsa analizei exegetice a Cărţii lui Qoheleth a produs de asemenea dificultăţi considerabile în evaluarea structurilor de gândire propuse, după cum am menţionat în paragraful A. Analiza lui J.A. Loader a tiparului de gândire polar/opus al lui

Qoheleth este remarcabilă în această privinţă şi merită o evaluare mai atentă. Și propunerea lui Graham Ogden este interesantă, întrucât reprezintă una din cele mai recente abordări originale ale Cărţii lui Qoheleth.

1. J.A. Loader

Analiza lui J.A. Loader a structurii gândirii lui Qoheleth sub forma structurilor opuse este atât de complexă, încât devine greu de urmărit. Consider că numeroasele diagrame structurale de la sfârşitul fiecărei unităţi sau aspect de polaritate sunt cât se poate de enigmatice. Deşi el grupează cele treizeci de unităţi literare (1:12-12-8) în zece aspecte ale gândirii polare/opuse **(15)**, polaritatea nu este clară în unele din ele, ca de exemplu „Nu există răsplată când este aşteptată" sau „Bogăţia n-are nicio valoare". Al zecelea aspect, „Trudă și Bucurie", nu reprezintă neapărat o polaritate/opoziţie, ci două entităţi separate. De fapt, gruparea unităţilor literare în zece aspecte este cât se poate de obscură. De exemplu, este greşit să grupezi unitatea 4:17-5:8, în care Qoheleth oferă sfaturi religioase, sub aspectul „Vorbă şi Tăcere". La fel, unitatea 5:17-19, care constă din sfaturile lui Qoheleth de a ne bucura de viaţă, nu este inclusă în secţiunea unde se discută despre bucurie, ci sub titlul „Bogăţia n-are nicio valoare". Mai mult, a separa „Truda" de al șaptelea aspect, „Munca fără roade", nu este justificat. Pare mai potrivit să se abordeze cele două unităţi (3:16-22; 4:13) privind justiţia socială la aspectul „Nu se aşteaptă nicio răsplată", mai degrabă, decât la aspectul „Omul inuman", cum face Loader. La fel de imprecisă este analiza lui Loader a gândirii lui Qoheleth în diferite unităţi literare, structurându-le în pol şi pol opus. De exemplu, în analiza paragrafului 3:1-9, sub titlul „Viaţă şi moarte", el sintetizează unitatea/paragraful ca pe un pol=viaţă, conservare; pol opus=moarte, abandon; şi tensiune=lipsă de securitate, cedarea omului neajutorat în faţa hazardului vieţii. Dar cu siguranţă, esenţa gândirii lui Qoheleth din această unitate constă în a pune sub semnul întrebării sensul vieţii, care este alcătuit din diferite ocazii (3:2-8). Concentrându-se pe presupusul tipar polar, lui Loader îi scapă cheia de interpretare (3:9) a gândirii lui Qoheleth din această unitate. De asemenea, nu este clar cum extrage Loader tensiunea din cei doi poli opuşi. Un alt exemplu care demonstrează interpretarea greşită de către Loader a gândirii lui Qoheleth este unitatea 2:1-11, despre care Loader crede că ar face parte din unitatea mai mare 1:12-2:26, care tratează subiectul „inutilităţii înţelepciunii". El pretinde că unitatea 1:12-2-26 constă din două idei opuse: 1) Idee=înţelepciune general acceptată; Idee opusă=nebunie; și Tensiune=prioritatea relativă a înţelepciunii; 2) Idee=înţelepciune general acceptată; idee opusă=întâmplările neprevăzute ale vieţii; şi Tensiune=inutilitatea (lipsa de valoare) a înţelepciunii. Dar unitatea 2:1-11 se referă clar la textul lui Qoheleth despre veselie (apare de patru ori) şi profit, iar unitatea mai mare nu are ca temă doar valoarea înţelepciunii, aşa cum pretinde Loader. Cu siguranţă că are nevoie de o justificare mult mai solidă pentru perceperea celor doi poli şi celor două tensiuni din cadrul unităţii. Pare evident, pe baza interpretării de mai sus a lui Loader a gândirii lui Qoheleth, că el își instrumentează teza - tiparul gândirii polare. Presupusul său tipar de gândire polară din fiecare unitate este cât se poate de neconvingător. Dispersarea gândirii lui Qoheleth în zece arii de aspecte de polaritate diferite şi adesea fără legătură între ele nu are justificare şi dezvăluie doar refuzul său, de nu incapacitatea sa de a reuni mai multe idei diferite, pentru a vedea o structură generală a gândirii lui Qoheleth. Nu este greşit să spunem că pe Loader îl interesează doar tiparul gândirii lui Qoheleth, şi nu gândirea sa în sine.

Deşi Loader afirmă că „tensiunea constantă din poeme dintre polii opuşi de toate felurile conduce la tema fundamentală a deşertăciunii", doar zece din cele cincizeci şi opt de polarităţi pe care le citează generează o tensiune care poate fi legată de tema deşertăciunii.

În ciuda încercării lui Loader de a demonstra legătura dintre diferitele unităţi ale gândirii polare printr-o diagramă-rezumat (cf. p. 112, 132), R.E. Murphy afirmă justificat că o astfel de diagramă-rezumat schematică de conexiuni „este mai misterioasă decât textul lui Qoheleth" **(16)**. Se pare că Loader a exagerat mult semnificaţia tensiunii polilor opuşi şi tema „vacuităţii" din structura generală a gândirii lui Qoheleth, ceea ce l-a condus greşit să ocolească prezenţa altor teme semnificative, precum bucuria vieţii.

2. Graham Ogden

Spre deosebire de analiza structurală a lui Loader, Ogden a identificat corect diferitele teme importante ale gândirii lui Qoheleth, ca profitul, „hebel" şi bucuria. El a încercat să le conexeze pe baza unei întrebări programatice, a unui răspuns negativ şi a unei reacţii pozitive. Ogden consideră că reacţia pozitivă - adică apelul la a ne bucura de viaţă - este fundamentală în gândirea lui Qoheleth şi, astfel, că formează teza unică a gândirii sale. Tema „hebel", exprimată prin fraza-„hebel", nu trebuie luată drept teza concepţiei lui Qoheleth, ci doar ca un indiciu sau un răspuns negativ la întrebarea programatică despre profit, care conduce la teza „să ne bucurăm de viaţă", ca reacţie la răspunsul negativ. Prin subordonarea tuturor celorlalte teme celei a bucuriei, Ogden ia o nouă poziţie împotriva majorităţii interpretărilor precedente ale gândirii lui Qoheleth, în special a lui Loader, care susţine cu tărie că tema bucuriei trebuie subordonată temei „hebel" - ca fiind tema centrală a gândirii lui Qoheleth. Deşi Ogden a ridicat tema bucuriei la nivel de temă unică a gândirii lui Qoheleth, el realizează acest lucru prin diminuarea inutilă, dacă nu chiar nejustificată, a importanţei temei „hebel". Conform argumentaţiei sale, tema profitului, exprimată sub forma unei întrebări programatice, este chiar mai semnificativă decât tema „hebel", deoarece întrebarea programatică despre profit formează cadrul argumentului lui Qoheleth pentru teză. Cu siguranţă că tema „hebel" (care apare de 38 de ori) are un loc mai semnificativ, de nu chiar primordial, în gândirea lui Qoheleth, decât conceptul de profit, care apare de 10 ori, după cum ar accepta majoritatea cercetătorilor.

Refuzul lui Ogden de a acorda conceptului de „hebel" un loc principal, şi astfel reducerea complexităţii gândirii lui Qoheleth la doar o temă unică, reprezintă o greşeală fatală a analizei sale a structurii gândirii lui Qoheleth.

Pe scurt, defectul major al interpretărilor existente privind structura gândirii lui Qoheleth rezidă în refuzul şi probabil incapacitatea lor de a căuta şi/sau de a stabili vreo relaţie legitimă între diferitele elemente tematice pe care le-au

identificat. Este nepotrivit doar să studiezi diferitele teme sau concepte ale lui Qoheleth, fără a le conexa cu întreaga structură a gândirii lui Qoheleth. Deși Ogden a ridicat în mod corect apelul de a ne bucura de viață la nivelul de poziție centrală în gândirea lui Qoheleth, el realizează acest lucru în detrimentul unei alte idei principale - „hebel". La fel ca în analiza structurală a lui Loader, deși el a identificat o temă centrală, „deșertăciunea" a orice, pe care se dezvoltă structura gândirii lui Qoheleth, e posibil să-i fi scăpat din vedere ideea-geamănă, conceptul bucuriei.

După ce am analizat punctele slabe ale diferitelor interpretări ale structurii gândirii lui Qoheleth, obiectivul acestui capitol este să argumenteze/susțină un mai mare grad de coerență între temele principale și secundare din cadrul structurii gândirii lui Qoheleth. Secțiunea următoare va propune și ulterior va argumenta în favoarea unei perechi de concepte, ca structura conceptuală principală, care va cuprinde diferitele teme secundare ale gândirii lui Qoheleth.

C. Cele două concepte principale ale gândirii lui Qoheleth, „Hebel" și Bucurie

Este de remarcat că, în studiile despre Qoheleth din ultimul secol, a avut loc o modificare în înțelegerea naturii gândirii lui Qoheleth, de la o viziune fundamental pesimistă la una relativ optimistă. Un motiv de respingere a caracterizării gândirii lui Qoheleth drept pesimistă este acela că ideea de bucurie a fost tot mai mult recunoscută de cercetători ca fiind motivul principal al gândirii lui Qoheleth, deși ei nu sunt siguri de relația dintre bucurie și „hebel". Odată cu această recunoaștere pozitivă, motivul „morții" primește mai puțină atenție și este redus la o importanță secundară **(17)**, împreună cu alte motive, ca „înțelepciunea", „bogăția" și „truda". Conceptele de „profit" și „parte" rămân semnificative în gândirea lui Qoheleth, datorită speculației privind bogata bază comercială a ideii.

În continuare, propunem ca cele două concepte, „absurdul" și „bucuria", să fie considerate fundamentale în structura gândirii lui Qoheleth. Conceptele de „absurd" și „bucurie" ale lui Qoheleth vor fi studiate în primul rând, apoi vor fi urmate de o analiză a relației lor reciproce în cadrul gândirii lui Qoheleth. În al treilea rând, va fi studiată relația dintre aceste două concepte și diferitele teme secundare. Temele secundare includ „profitul", „partea", „bogăția", „înțelepciunea", „moartea", „amintirea" și „Dumnezeu". Trebuie remarcat totuși că esențialul acestei interpretări nu se referă la întrebarea privind importanța semnificației conceptelor de „absurd" și „bucurie" din cadrul cărții, ci la faptul că aceste două concepte sunt în concordanță cu gândirea lui Qoheleth. Prima interpretare subliniază doar importanța temei, printre multe altele din carte, în timp ce a doua consideră cele două concepte drept elemente determinante în structura gândirii lui Qoheleth.

Traducere din limba engleză de
Liana ALECU

NOTE

1) Edwin Good - „Ironia în Vechiul Testament" (Sheffield: Almond Press, 1981, 168-195 (189).

2) E. Good - loc. cit., p. 189 și urm.

3) Norbert Lohfink - „Sensul creștin în Vechiul Testament" (trad. R.A. Wilson: Londra: Burns & Oates, 1969, 147-156; R.K. Johnston - „Confesiunile unui dependent de muncă", CBQ 38 (1976) - 14-28 (21), totuși, a dat o triplă interpretare ideii lui Lohfink: 1) moartea ca limită impusă asupra existenței omenești; 2) ura față de viață și deziluzia care a urmat acestei înțelegeri și 3) realitatea momentului prezent ca dar de la Dumnezeu, de care trebuie să ne bucurăm.

4) R.K. Johnston, op.cit. Este îndoielnic, la al treilea punct, dacă „a vedea" poate fi echivalent cu „a se bucura".

5) James L. Crenshaw - Înțelepciunea Vechiului Testament: o introducere (Atlanta, John Knox Press, 1981; 125-148 (128), cf. idem - „Evanghelia eternă" (Ecl. 3:11) în „Eseuri despre etica Vechiului Testament" (ad. James Crenshaw și John Willis: New York: KTAV, 1974), 25-55.

6) Gerhard von Rads - „Înțelepciunea în Israel" (trad. J.D. Martin, New York Abingdon, 1972), p. 227-228.

7) H.P. Müller - „Neige der althebräischen Weisheit zum Denken Qohelets", ZAW 90 (1978): 238-264 (253).

8) Citatul este luat din propriul rezumat în limba engleză al lui Müller, la pagina 263.

9) Întrucât articolul lui Antonio Bonora, „Esperienza e timor di Dio in Qoheleth", nu-mi este accesibil, acesta se bazează pe sinteza lui Vawter din C.T. Rezumat 5 (1982), p. 165.

10) J.A. Loader - „Structuri polare/opuse în Cartea lui Qoheleth" - susține polaritatea din gândirea lui Qoheleth din punctul de vedere al dezvoltării religioase și istorice a iudaismului, în ultimul său capitol, p. 124-131.

11) J.A. Loader atribuie termenul de „structură polară" „unui tipar de gândire, adică o structură a conținuturilor"; nu „înseamnă procesul gândirii din creierul lui Qoheleth, ci manifestarea concretă a unui tipar din cuprinsul produsului său literar". Acesta nu este identic cu „structura formală a unităților literare din carte" (p. 1).

12) Loader, loc. cit., p. 9, recunoaște și că „nu este suficient să consideri ideea fundamentală ca unica legătură dintre unități separate". Ele sunt legate reciproc și prin faptul că împărtășesc una dintre cele zece aspecte majore ale polarităților.

13) H.W. Hertzberg - Der Prediger (KAT, Gütersloh, Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, 1963).

14) Graham Ogden - „Qoheleth: Lecturi - comentariu nou" - Sheffield JSOT Press, 1987, p. 12-13.

15) Cele 10 polarități care au creat o tensiune „hebel" se găsesc în unitățile: 3:10-15; 4:1-3, 4:4-6; 7:12 (2x): 6:7-8; 7:1-4; 7:8-10; 8:10-15; 11:7-12:8.

16) R.E. Murphy, CBQ (1980), p. 245, subliniază corect că polaritatea nu este un element dominant în gândirea lui Qoheleth.

17) În contrast cu Norbert Lohfink, op.cit., p. 147-156, care înțelege că „Moartea ca limită clară impusă existenței omenești, retezând-o din potențialul infinit mai mare al evoluției timpului, formează cadrul de la începutul și de la sfârșitul Cărții lui Qoheleth" (147).

Nicoleta POPA

***

se insinua încet ca o muzică
despre care nu știi ce-ți aduce:
un început sau un sfârșit?
raiul sau iadul?
dar câtă vreme plictiseala este alungată
se poate spune că scopul e atins.
există un punct de la care nu te mai poți întoarce
un punct din care știi sigur că bătălia e pierdută
și atunci numai mila lui Dumnezeu
te mai poate aduce înapoi
și te rogi fară noimă, fără cuvinte aproape
cu lacrimi sau amorțită
și abia de-ți mai poți căra picioarele
abia de mai poți crede că ești încă vie.
cauți peste tot stări
care să te întoarcă în copilărie
sau să te arunce în visele construite
după ce citești povești.
moartea e ceea ce am trăit deja
și cu greu aș mai putea avea revelația vieții
sunt obligată să-mi plâng de milă,
dragii mei,
doar tânguirea mă mai ține pe-aici.

***

și totuși frumusețea
nu stă în cuvinte
și nici în trupurile zvelte
ale muritorilor

frumusețea e carnea
care se dizolvă în plăcere
și revoltă...
revolta care te face zeu.

***

dacă e ceva care mă întristează
e tăcerea dindărătul cântecului
tăcerea aceea sfâșietoare
și plină de viață
care te omoară
iubindu-te.

***

mă gândesc să nu mai rostesc
ceea ce am rostit vreodată
nici să nu mai plâng
ceea ce am plâns vreodată
să mă evapor
și să trăiesc
în fiecare biserică
laolaltă cu sfinții.

***

singură
în lumina orbitoare a nopții
îmi trăiesc extazul consumist.
un bărbat visează
să intre în manuale
iar eu îmi ascult tânguirea
de femeie îndrăgostită.

***

n-am să știu niciodată
cum e ca femeie să naști un copil
pentru că eu am născut
când eram un copil
și numai Dumnezeu m-a păzit
în spaima trăită
să nu încep să număr mașinile
atunci a așezat poezia în mine
în locul din burtă rămas gol
dar și în creierul meu încercat.

***

frumusețea este îngenuncheată
și suferința se-nghesuie
în oamenii buni

accelerez, și luminile
se aprind pentru mine
nu mai simt loviturile
și cărarea pare să fie senină.

***

în inima mea
legănată sunt doar de nerăbdare

nu mai vreau nimic
aici m-am oprit
și soarele râde în mine
nu-mi cereți nimic
am murit.
și trestie și apă și vin
mă-nvăluie ca-ntr-un festin
dar pași nevăzuți îmi tulbură visul
deși fericirea e-n pântec deja.
poeto, de scrii,
fii cu băgare de seamă
bărbații-s iubiți în exces mai mereu
de IELE geloase și rele.
abdică, predă-te
fii alta mereu și mereu!

CÂȘTIGĂTORII CONCURSULUI NAȚIONAL DE POEZIE „LEOAICĂ TÂNĂRĂ, IUBIREA...”, ediția a XIX-a, 31 mai 2019

Leoaicele tinere ale poeziei

Și a sosit ziua acordării premiilor...

Aproape ca întotdeauna la concursul **LEOAICĂ TÂNĂRĂ, IUBIREA…**, câștigătorii sunt, de fapt, câștigătoare, pentru că premiile de poezie au fost luate numai de fete... Cinci dintre ele sunt eleve, iar una, studentă. Sunt fetele mai sensibile la poezie decât băieții? Sunt ele mai răzbătătoare? Până acum, fetele sunt cu un pas în față...

Oricum, cei trei jurați, Virgil Diaconu (președinte), Marian Barbu și Liliana Rus, membri, le-au premiat pe **DENISA PAULA ARCIP**, elevă (Premiul I), **DENISA POPA**, elevă (Premiul al II-lea), **TEODORA VASILESCU**, studentă (Premiul al III-lea), **CRISTIANA IOANA (TIANA) BADEA** (elevă), Mențiune I, **ANTONIA MIHĂILESCU**, elevă (Mențiune II), **SIMONA ȘTEFANIA PANAIT**, elevă (Mențiune specială).

Ineditul și frumusețea acestui eveniment au stat în calitatea poeziei citite și în freamătul care a însoțit lectura. Dacă voi trece de pasiunea autoarelor pentru lucruri mărunte, de eliminarea din text a punctuației, de biografismul atomizat și de poezia jurnalieră, elemente și poetici stângace, care sunt inerente vârstei, atunci trăsăturile comune ale poeziei de dragoste premiate la concurs sunt atmosfera afectivă oarecum descensională, autenticitatea, curățenia sentimentelor, caracterul confesiv tulburător al unora dintre poeme.

Poezia Teodorei Vasilescu, Denisei Popa, Cristianei Ioana Badea și a Denisei Paula Arcip, mai cu seamă, este construită din chemări și trădări, din îmbrățișări și dezîmbrățișări, din cer și cenușă. Este poezia unor copile-poete, a unor leoaice tinere, nesfârșite în propria lor grație, candoare și frumusețe. Poezia este strigătul copilului din noi... Suntem poeți în măsura în care îl lăsăm să vorbească, să plângă sau să râdă pe copilul din noi.

xxx

Evenimentul a avut loc în sala *Simpozion* a Centrului Cultural Pitești. Au participat, între alții, Carmen Salub, directoarea Centrului Cultural, poeții Lucian Costache, Lucreția Picui și Teodor Craifaleanu. Ziua acordării premiilor a coincis cu ziua sosirii Papei Francisc în România. Un semn de bun augur! Filmul evenimentului poate fi urmărit la: https://www.youtube.com/ user/culturalpitesti.

Virgil DIACONU
1 iunie 2019

PREMIUL I:

DENISA PAULA ARCIP

elevă, clasa a XI-a,
Colegiul Național
„Petru Rareș”, Suceava

O ZI PROASTĂ
PENTRU ORGOLIU

L-am întrebat ce ar alege între
a șopti toate lucrurile pe care le spune şi a le țipa
avea un aer distrat
un amestec urât mirositor de glume fierte la ceaun
la foc mic
fusese prânzul nostru din acea zi
și din ziua următoare certuri tot mai dese
opreau timpul în loc
ne opreau mâncarea în gât declanşau
tot ce declanşează
maturitatea din oameni

aveam de gând să-i spun pe un ton liniştit silabisind
că viața are și părți frumoase
Merită să le acordăm o șansă
merită să plecăm în drumeții pe Kilimanjaro
să învățăm limba franceză fiindcă aproape nimănui
nu-i place
o să mă ajungă din urmă toate faptele bune
pe care ceilalți le fac în numele meu
pe undeva printr-o arhivă se vor găsi notate lucruri mici
despre mine
precum felul în care m-a afectat să aflu
că nu mai vrei să dai la teatru

e în regulă acum mi-a crescut părul la loc
și nu dorm bine dacă nu mă închin
înainte de culcare
îi reproșez în gând lui Dumnezeu
că nu m-a făcut sănătoasă pentru poftele tale

Am căzut de acord cu țâncul de la parter
că avioanele și submarinele seamănă
după formă și că toate ar trebui să fie albastre
și să aibă pictat pe corpul principal
numele mamei celui care le-a proiectat
fără să promovezi vreo ideologie feministă îți dorești
să nu te lase viața să pleci dincolo
fără experiența de femeie
fără oasele rupte și forma dilatată a corpului tău
când faci prima dată dragoste când naști
și când simți că nu-ți mai poți ajuta copilul

să țipi ce ai putea șopti și să
şoptești ce ai putea țipa
E un răspuns exagerat pentru o întrebare
atât de simplă și îți dă o ocazie atât de vizibilă
să mă rănești Spui
iubito când vrem să mâncăm figurinele de ciocolată
iepuri urși pisici

începem de fiecare dată cu
capetele.

PROBA DE MATURITATE: ÎNVAȚĂ LA VÂRSTA POTRIVITĂ SĂ-ȚI CONFECȚIONEZI PROPRIA CÂRJĂ

Oamenii se îndepărtează de confortul eredității
anii de căsnicie devin negativi
zilnic se strecoară prin găurile sacoșelor
de cumpărături Cei care merită o viață frumoasă
o merită întocmai fiindcă

își urmăresc din umbră copiii bieții fluturi sociali
construiesc pentru ei afaceri de familie

bunicii viitorului se închid astăzi
într-un mic atelier de tâmplărie
o perioadă chibzuită
în jur de două săptămâni asemănătoare
unui botez simbolic pe care ți-l faci singur
în agonia amintirilor vinovate
cu iz sexual de singurătate
Ciopleşti o pâine din lemn
și doar privirea către ea te satură

Fata asta pe care am iubit-o purta
o haină de blană artificială
care îi înconjura umerii delicat de la spate
n-avea nimic pe dedesubt nicio căptușeală
a țesutului epitelial

și era absolventă a trei facultăți și masterandă în filosofie
și avea o relație cu un bărbat cu 15 ani mai mare
Își preumbla picioarele lungi ca și cum
n-are impulsul să și le retragă
în fiecare noapte de sub corpul disfuncțional
al partenerului

tragedia te încolțește imprevizibilă când ești la mare
țărmul e pustiu și arareori presărat cu tufe uscate
Pe plaja searbădă bătrânii trec și se minunează
de semnele ploii din aer

urmele lemnului ros reliefează
fulgere albe în nisip.

PREMIUL AL II-LEA:

DENISA POPA

elevă, clasa a XI-a,
Colegiul Național
„Petru Rareș", Suceava

ULTIMUL POEM DESPRE TINE

ăsta e ultimul poem despre tine
zic asta des
cumva sunt mândră că te-am făcut nemuritor
n-o să înțelegi niciodată

nu realizezi că a trecut un an până nu
înfloresc cireșii / de departe arată ca vata de zahăr
(știi tu de ce îți amintește asta)
nici noaptea nu mai e ce-a fost

uneori confund iubirea cu anxietatea
- ambele îmi fac la fel de mult rău -
//cât de mult poți iubi un om care nu te iubește?//

jonglezi cu neuronii mei când mă privești
poate de asta îți dai ochii peste cap la fiecare
două cuvinte
e clar că ai obosit și tu.

p.s. scuze că mă îndrăgostesc atât de repede!

THROWBACK

după un timp vor rămâne doar pozele
făcute la lumina proastă a felinarului
care se stinge la ora 3 de parcă nu ar ști
noi nu vrem să ne luăm
rămas bun

e un soi de blestem al cenușăresei
dor administrat intravenos
îți vine să smulgi anunțurile lipite
în stația de autobuz nici ele nu mai sunt
acolo
cumva ți-ar plăcea să retrăiești momentul
a trecut prea mult timp

mereu luăm hotărârile prea târziu
ne alimentăm ego-urile cu sentimente nespuse

du-mă înapoi în mai

mă întreb ce vezi tu în ochii mei când eu văd totul
sună patetic&siropos treaba cu ochii e expirată
la fel sunt și
plimbările pisicile negre stațiile de autobuz

mă întreb dacă ai citit vreodată ce am scris despre tine
sper că nu.

sper că da

VATĂ DE ZAHĂR

de ce mi-ai furat inima din vată de zahăr
o vreau înapoi
au rămas doar bățul & degetele noastre lipicioase

ține-mă de mână cinci minute într-un
montagne russe
poate aşa ai înțelege ce se întâmplă cu stomacul meu
când te văd
îți arăt cât de senin e cerul în noaptea asta spui doar că
da

e hipnotizant cum mărul lui adam se plimbă de sus în jos
încontinuu îmi repet //nu mă săruta nu mă săruta //
ai grijă ce îți doreşti

avem nevoie de mai multe nopți în care să ne plimbăm
pe mijlocul
şoselei / totul pare înregistrat în amănunt acum

te apucă răul când mergi singur
pe acolo unde ai fost cu mine
ici-colo îţi mai taie câte o pisică neagră calea/
nu se poate mai rău
poate acela a fost momentul în care
norocul nostru relativ
în dragoste a căpătat şapte ani de inexistenţă.

PREMIUL AL III-LEA:

TEODORA VASILESCU

studentă la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, București

Februarie
M: De azi nu mai sunt eu
A: De azi doar tu
Furia a devenit jocul
nostru preferat –
când suntem singuri
M: Ne aducem aminte de copilărie
A: Nu știam să iubim mai mult
M: Poate doar să sperăm mai mult
A: Să așteptăm mai mult
Și era suficient

Decembrie
Nu mai am amintiri cu tine
s-au șters toate a rămas doar vocea
care-mi șoptește mereu înainte să adorm
Unu doi trei exiști exiști exiști
Mă pierd; dincolo de imaginea ta
e o pisică blândă care toarce pe pieptul meu
A: De prea multă fericire
Nu mai încap în iubire
Nu mai încap în viață
Sunt forța cu care oamenii uită
Forța cu care nu o să te obișnuiești
Niciodată
Niciodată
~~Niciodată~~

ORA LA CARE NU SE ÎNTÂMPLĂ NIMIC
te așteptam era trei dimineața nu auzeam decât ticăitul unghiilor în perete cu mine stau o femeie bătrână și două pisici birmaneze te așteptam să vii să te întinzi lângă mine
așa cum se întinde corpul la soare
expus și fără nicio durere

tavanul ăsta subțire o să cadă peste noi o să cadă cerul și tu o să râzi o să spui povești despre străzi abandonate și despre case în care cineva abia așteaptă să se mute despre inimi în care cineva
abia așteaptă să se mute

o să rămân în garsoniera noastră cu vedere spre nord și cu uși metalice
unde nu există liniște
o să număr
unu doi trei unu doi trei unu doi trei
unu doi trei unu doi trei unu doi trei
cineva cândva o să țipe și o să mă trezesc.

MENȚIUNE I:

CRISTIANA IOANA (TIANA) BADEA

elevă, clasa a IX-a, Liceul de Arte „Marin Sorescu”, Craiova

POEZIA
E ceva normal ca o copilă ca mine să iubească prezența ta boemă și lipsită de cuvinte...
Uneori, când te privesc fără sens, amețită de parfumul tău pe care-l simt mereu,
mă gândesc vag la nimicul absurd ce trece odată cu tine pe lângă mine...
Și acea clipă invizibilă, dedicată unei singure bătăi de inimă pustie, urlă să te întorci pentru o singură privire...
Acea privire ce-mi recită poetic atât orgoliu, cât și dor,
Acea privire ce n-aș da-o nici pe o mie de vieți omenești de care m-aș plictisi...
Acea privire ce nu-mi spune nimic acum, când te văd, dar îmi spune multe după...
Ah, da...
Îmi spune să nu te mai privesc, să nu mă mai gândesc și să nu-ți mai vorbesc...
Îmi spune să nu uit legătura dintre noi,
iar uneori mă mai salvează veșnica ta iubită, Poezia, vecina mea de la etajul doi...
Poate nu ar trebui să-i spun Poeziei,
nu știe că de zile întregi eu tot mă gândesc la tine...
Ea știe doar că scriu și de-asta sunt așa respectată-n bloc,
nu știe că scriu despre tine, cel ce o iubește pe ea, Poezia...

PE ACOPERIȘ CU CERUL
Am început să stau trează noaptea pe o bancă, undeva pe un acoperiș roșu,
unde un vânt egoist și rece îmi vâslește amintirile și-mi recită glose...
Poate vă gândiți ce fac eu singură noaptea pe casă,
Așa, ca o nebună în loc să dorm...
Îmi mai ține companie cerul fără stele, mai vorbim din când în când...
Cândva eram prieteni, dar luna lui eternă și puțin cam posesivă ne-a îndepărtat, viața și baladele ei ne mai poartă unde a fost odată ca niciodată...
Despre prietenia noastră sunt de scris multe versuri și de spus multe cuvinte rătăcite...
Uneori, stelele lui nu m-au vrut lângă el, iar seara nu-și mai făceau apariția distinsă și el încerca să mușamalizeze absența lor prin povestiri simple...
Eram foarte îndrăgostită, atât de îndrăgostită încât dormeam pe casă.
Mereu m-am întrebat dacă a simțit la fel...
Dar avea harem de stele,
Avea și luna pentru o veșnicie,
acum e prea târziu să mă gândesc la asta, nu mi-am dorit să stric prietenia noastră magică...
La un moment dat, în amorul artei ce leagă discuțiile noastre albe, am să-i spun acest adevăr neînsemnat...

MENȚIUNE II:

ANTONIA MIHĂILESCU

elevă, clasa a XI-a,
Colegiul Național
„Petru Rareș”, Suceava

ORICINE POATE MINȚI
FĂRĂ SCRUPULE
PENTRU CĂ

imaginația e mai puternică
decât realitatea
în întuneric scriu cel mai bine
aici nu mai e nimic
să-mi poată distrage atenția de la vise
asta până mama aprinde lumina
în puricii televizorului poți distinge forme fețe corpuri
îți poți atinge până și clavicula în timp ce
grupuri de înaripate zboară deasupra orașului
între betoane îmi provoci peristaltism primar
înainte de micul dejun
glandele endocrine secretă singure

o urmă de nostalgie care
se prelinge prin sânge ca o urmă de cafea pe perete

dacă ți-ai atinge și tu clavicula ai învăța că
oamenii au nevoie acum - nu atunci - nu cândva.

ANUAR

lasă acum albumul de final de an aruncă-l pe jos lângă scaunul plin de haine și sfori rupte nu auzi soneria stridentă. sub geam petarde uitate de copilul vecinului sparg asfaltul maică-sa îl mătură în altă parte a orașului unde doi bunici cumpără portocale din kaufland pentru nepot. stau la coadă în spatele tipei blonde cu tocuri de 15 de 20 a întârziat deja la coafor boschetarul i-a cerut o pâine mâine e crăciunul îi aduce aminte de frate-su pierdut prin italia. acum zece ani își împărțeau turte cu zahăr acum el desparte portofelele de proprietari ea urcă lângă șoferul bărbierit el mușcă flămând din pâinea uscată cântă cântecul bunicii învinse de ani. mașina stropește rochița nouă a marei trece cu o dâră de benzină aruncă pâinea o ajută să strângă de pe jos cadourile pentru mama pijamaua nu s-a murdărit mara zâmbește fericită la
etajul doi fac bradul
auzi cum se ceartă cine pune steaua în vârf
întinzi umbra pe pereți
simți cum linia de sosire se topește în mâinile calde

jocurile de lumini de la geam
dansează haotic pe râsul tău.

MENȚIUNE SPECIALĂ:

SIMONA ȘTEFANIA PANAIT

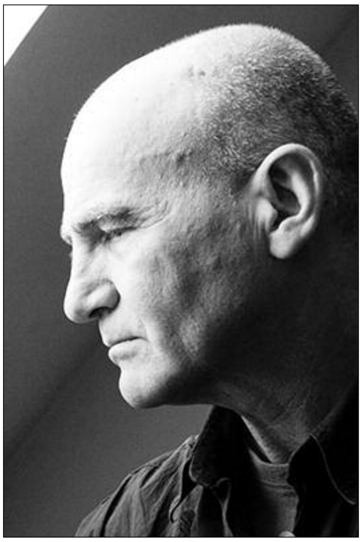
elevă, clasa a X-a,
Liceul Teoretic
„Mihai Viteazul”, Caracal

VENELE

M-ai pus să-ți tricotez un pulover
din vene și artere.
Mi-ai spus că roșul e pentru tine
ca albastrul pentru nori.
Am încercat,
dar am rămas fără vene,
iar tu nu aveai o mânecă terminată.
Ai zâmbit,
dar era un zâmbet uitat de timp.
Dintr-odată, roșul nu a mai fost
atât de uimitor.
Ai încercat să îmi dai venele înapoi,
dar mie deja îmi crescuseră altele.
Aveam vene triste și dezamăgite,
vene din cioburi de vise.
Ai vrut să îți tricotez un fular
din picături de ploaie.
Și, cu toate că aveam mâinile amorțite,
ți-am făcut pe plac încă o dată.
Dar când am terminat,
ai spus că picăturile de ploaie
nu mai sunt la modă.
Ai vrut să îți tricotez mănuși
din stelele care apar
primele pe cerul dimineții.
Și ți-am făcut pe plac.
La final, mâinile mele
aveau cicatricile stelelor căzute.
Dar tu nu le-ai purtat,
ai eliberat stelele.
Iar pe mine m-ai lăsat
să privesc golul pe care am acceptat
să mi-l produci în suflet.

DOAR DOUĂ PĂRȚI EGALE

Mi-am făcut o operație
de separare a sufletului.
Dar, vezi tu,
nu am găsit niciun medic
care să aibă perfuzia corectă
pentru această procedură,
așa că mi-am procurat-o singură.
Ingrediente:
o linguriță de iubire,
prea multă îmi face rău;
o jumătate de linguriță de speranță,
de restul aveai tu nevoie;
o picătură de durere,
toți trebuie să o simțim cândva.
Ingredientele finale
au fost cele care mi-au intrat
în vene: parfumul tău,
dar parfumul pe care-l folosești
atunci când fulgii de zăpadă și soarele
pornesc un sărut;
privirea ta, care a fost cel mai greu de obținut.
Operația a reușit, iar jumătate din sufletul meu
ți-a fost administrat ție.

Despre răni

Ţi-aş povesti despre oameni
mai ales despre rănile lor
cum bărbile cărunte ale bărbaţilor
înoată în halba de bere
catedrale înalte şi oarbe
adăpostesc îngeri îngheţaţi
tu nu mă mai asculţi
ascunsă sub urletele nopţii
cineva mi-a şoptit
că rănile tale au aripi.

Lacăt

A trecut un tren alburiu
de-a lungul pădurii şoptitoare
coliba mea tremură pe mal de ape
singurătatea mi se hrăneşte
cu scoarţă crudă de mesteceni
nimeni vreodată n-are dreptul
să-mi atingă lacătul de pe inimă
până nu-mi ştie pe de rost
drumurile tot mai albastre.

Oglinzi

Omul cu ţigara
s-a aşezat pe mal de râu
inima-i bătrână
e un caier albit
toate sălciile respiră
acelaşi somn tihnit.
Ea apare!
cu peştele cel roşu
drept salbă la gât
după un secol de aşteptare
visul ascuns prinde contur
apa râului naşte cercuri
în oglinzi acvatice jur-împrejur.

Lumina apelor

În lumina chinuită a apelor
amintirea ta străluceşte
zilele de după iubire
au gust de cenuşă
rătăcesc pe aceleaşi dealuri
ce-ţi purtau paşii de miere
nu mai ştiu cum să vieţuiesc
fără şoaptele tale lumina piere...

Aşteptare

De trei zile dorm pe asfalt
cu ochii lipiţi de geamul tău
perdeaua vişinie e dată la o parte
luna mai trece printre nori de vată
o pasăre visează cu sunete albastre
somnul meu a fugit prin păduri de ceară
aştept trezirea ta spre mine
nimeni să nu-mi spună că
te-ai mutat în altă stea călătoare.

Absenţa

Nimeni nu-ţi simte absenţa
în oraşul mort/cenuşiu
doar eu mă dau cu capul
de tencuiala stacojie
adun în mine un dor otrăvit
în timp ce urmele tale se şterg
scriu pe ziduri numele tău
cu licoare de plante
ordon copacilor să se legene
în ritmul mersului tău
numai că/numai că
umerii mei nu-ţi pot susţine chipul
tot mai împovărat de ceaţă.

Labirint

La Pompei
linişte carbonizată
cenuşă seculară
peste zvâcnirile cerului
vizitatori grăbiţi
ca nişte furnici pe muşuroi
încă te mai aştept
în labirint de ziduri
sub adormirea perfidă
a Vezuviului.

Casa ceaiurilor

Undeva printre salcâmi
mocneşte jar de amintiri
la vestita casă a ceaiurilor
pictori bărboşi
compozitori cu capul spre stele
ba chiar Dostoievski,
Cehov, Bunin, Turgheniev,
Tolstoi, Gogol, Lermontov...
... patroana Ninocika
între samovare de jad
ca-ntr-un altar şoptit
numai la miez de noapte
albastrul felinar
opreşte orice pendulă
în suspine de jar.

Alexandru JURCAN

Să ne amintim de poetul Toma Biolan

Memoria mea legată de poetul **Toma Biolan** pune în prim plan faptul că el a fost acela care, pre când eram tânăr, la 20 de ani, m-a debutat cu două poeme în revista *Argeș*… Era în vremea când, fiind condusă de poetul Gheorghe Tomozei, revista era una dintre cele mai bune din țară.

Peste mai mulți ani, Toma a devenit, împreună cu mine, Marian Barbu și Mihai Golescu, directorul cotidianului *Argeșul*, fondator al suplimentului săptămânal literar-cultural *SĂGETĂTORUL*, al ziarului. În calitate de redactor, el a publicat aici poezie, schițe umoristice, reportaje.

Lucrul împreună cu Toma și ceilalți redactori a constituit marea bucurie a acelor ani, care ne dădea sentimentul că facem cu adevărat ceva întru cele *literare* și că, împotriva cohortei de cârtitori, suntem, cât de cât, citiți. Împreună cu el, am debutat tineri și am publicat piese din creațiile literare ale unor scriitori consacrați din acest oraș, dar și din țară, aduși de noi în paginile *Săgetătorului*. Fără îndoială, trebuie să ne amintim de Toma Biolan.

Ofer mai jos câteva inedite ale poetului.

Virgil DIACONU

Vama

Descuiată era poarta morţii,
dar băteam în ea cu-nverşunare -
de prea multă viaţă eram beat,
ah, la cap mi se urcase vinul sorţii!

Şi-am intrat pe uşă ca-ntr-un vis
şi lumina multă m-a orbit.
Ce ţinut nepământean să fie,
Doamne Sfinte, unde-am nimerit?

Nu puteam să scriu, nici să vorbesc,
de aceea m-aş fi vrut stafie,
ca să bântui ce iubisem pe pământ,
ce urâsem, poate, pe vecie.

Din tenebre m-aş fi smuls, în zbor,
să privesc de sus, la voi, cu milă
cum aceleași patimi şi nevoi
răscolesc o lume veche şi docilă.

Transmigraţie

Ca şi când ar fi ultima clipă
pe care-o trăieşti
culegi din pomul vieţii în pripă
numai mere domneşti.

Le vei dărui unei doamne celeste,
la poarta raiului tău
o piază bună veşnic pe creste,
între bine şi rău.

Singuratic ai fost şi vei fi,
mai nimic nu-ţi rămâne,
cum se schimbă iar noaptea în zi,
dând din aripi bătrâne.

Îngerii roz vor pleca chiar acum,
ca şi cum n-ar fi fost,
săbii de foc îţi prefac într-un scrum
bietul tău adăpost.

Pleacă, suflet al meu, cât e seară,
ai atâta de mers,
pân' la steaua ce crudă se naşte
într-un nou univers!

Portretul artistului la bătrâneţe

Privirea stinsă, părul tot mai rar
şi cearcăne adânci de insomnie,
prea multe brazde în obraji de var
iar pielea flască-atârnă vineţie.

Mă uit la mine ca la un străin -
oglinda vremii-i tot ne-nduplecată -
acest pârât sunt eu, precum susţin
toţi martorii prezenţi la judecată.

Nu mă trezi din vis măcar acum,
Preasfinte Doamne, deşi dorm pe cuie!
Chiar am ajuns la capătul de drum,
iar STEAUA MEA, ÎN LOC SĂ CADĂ, SUIE...

Din volumul „Postume"

Jane Clarke

Dulceață

Du-te, du-te, strigând el, o trimite pe deal,
prin grozame și ferigi, să adune oile.
Ea se strecoară printre ele, mergând pe burtă,
așteptându-i fluieratul,
să o ia la stânga sau la dreapta.

Cu capul ridicat, pufăind, urechile ciulite,
turma se adună și se bulucește la poartă.
Ea se întoarce gâfâind lângă el,
ochii strălucindu-i, limba atârnându-i.

Avea în sânge mânarea turmei;
pe când era doar un pui, o găsea
ostenită, adunând găinile.
O să scoți cu adevărat ceva din ea, își spunea,

când copiii o îmbrăcau ca pe profesoara lor
cu baticul și ochelarii mamei.
O puneau să stea la masă,
îi dădeau o ceașcă de ceai și o brioșă.

Cu o duminică înainte de fătarea mieilor,
trei bărbați în curte,
unul ținând sub braț o pușcă. *Câinele tău*
și al lui Dunne
a făcut ravagii noaptea trecută,
treizeci de oi moarte sau care stau să moară,
prinse în sârmă ghimpată, placente care atârnă.

De la etaj îl priveau pe fereastră
cum intră în grajd. O trage de după ceafă,
o pune la picioarele lor. Nu spune un cuvânt
când intră, rămâne tăcut săptămâni.

Pâinea cea de toate zilele

O ceață albă se ridică în timp ce dă prin sită
o livră de făină
în ligheanul uzat de cositor, mare cât Lough Corrib.

Vene albăstrui îi împânzesc palmele ca niște râuri.
Măsoară o linguriță de bicarbonat,

două lingurițe de sare. Coada împletită
la baza gâtului:
o frânghie de pescar înfășurată la debarcader.

Face o gaură, picură jumătate de litru
de lapte bătut,
stropind și împroșcând adâncitura.

Cu viteza unui vâslaș, frământă cu putere aluatul
pe masa presărată cu făină, îndepărtându-l,

apropiindu-l, iarăși îndepărtându-l.
Îi pornește mișcarea din încheietură,
gheață gri-argintie

în decembrie, din pomeții ei înalți. Pregătind
pâinea pentru sălașu-i fierbinte,
îi face o cruce adâncă.

Ruginiile din Rhode Island

Împărătese încrezute ale drumurilor lăturalnice,
râcâie după râme și viermi
printre măcriș și coada racului.

Își smucesc coroanele înainte și-napoi,
cu precizie își crăcănează ghearele,
una după alta, galbene și zbârcite.

Cu o precipitare ritmică
se așază în pulbere de pământ,
își trec praf prin pene.

Îmi amintesc prima oară
când am văzut-o pe mama alegând una
și cu o mișcare îndemânatică, răsucindu-i gâtul

În noaptea aceea mi-a înfoiat pernele,
mi-a întins așternuturile,
mi-a mângâiat sprâncenele.

Poeme traduse de
Alexandra COSTACHE,
masterand MTTLC

MTTLC
Masteratul pentru Traducerea Textului Literar Contemporan

S-au întâmplat la Centrul Cultural Pitești

■ **1 iulie:** Dezbaterea interactivă cu tema „Orizonturi în spaţiu şi timp", susţinută de prof. univ. dr. ing. Alexandru Boroiu. Organizator: Centrul Cultural Piteşti.

■ **2 iulie:** Expoziţia de pictură în tempera sub genericul „O altă dimensiune", de Mihaela Vîrloveanu. Organizator Centrul Cultural Piteşti. Coordonator Carmen Elena Salub.

■ **4 iulie:** Dezbaterea interactivă cu tema „Dreptul la sănătate", în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Şi noi avem drepturi". Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Organizaţia „Salvaţi Copiii" - Filiala Argeş.

■ **9 iulie:** Proiectul cultural-educativ sub genericul „Ferestre culturale". Invitat special Doina Arghezi. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Clubul Româno-Arab de Cultură şi Presă. Coordonator: jurnalistul Ahmed Jaber.

■ **10 iulie 2019:** Prelegerea cu tema „Organizarea militară a Ţărilor Române în epoca fanariotă", susţinută de conf. univ. dr. Claudiu Neagoe. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator dr. Marin Toma.

■ **11 iulie 2019:** Lansarea noului număr al revistei literare „Cuvântul Argeşean" (nr. 4/2019). Cenaclul „Armonii Argeşene". Organizatori: Centrul Cultural Piteşti, Liga Scriitorilor Români-Filiala Argeş şi redacţia revistei.

■ **16 iulie 2019:** Clubul literar-artistic „Mona Vâlceanu", invitaţi scriitorii Mihai Soare şi Victor Panduru. Organizator: Centrul Cultural Piteşti.

■ **17 iulie 2019:** Conferinţa cu tema „Epoca Marii Uniri, reflectată în publicaţiile vremii". Invitată specială Teodora Stanciu, Preşedintele Asociaţiei Ziariştilor Independenţi din România. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator poeta Denisa Popescu.

■ **18 iulie 2019**: Clubul „Cafeneaua literară" – lectură publică susţinută de membri ai redacţiei revistei *Cafeneaua literară*. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: poetul Virgil Diaconu, directorul revistei de literatură *Cafeneaua literară.*

■ **22 iulie 2019:** Dezbaterea interactivă cu tema „Ştiinţa sub semnul conştiinţei", susţinută de prof. univ. dr. Ion Iorga Şiman. Organizator: Centrul Cultural Piteşti.

■ **24 iulie 2019:** Dezbaterea interactivă cu tema „Dreptul la timp liber şi recreere". Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Organizaţia „Salvaţi Copiii" - Filiala Argeş. „Confluenţe literare". Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia Literară Liviu Rebreanu.

■ **30 iulie:** WORKSHOP: „Fără bariere pentru mişcare şi sănătate", susţinut de copiii de la cursul de gimnastică din cadrul Centrului Cultural Piteşti, sub îndrumarea antrenoarei Nicoleta Andrei. Organizator Centrul Cultural Piteşti.

■ **31 iulie 2019:** Medalionul literar sub genericul „În Memoriam Adrian Păunescu". Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator artistul plastic Constantin Samoilă.

APARIŢII EDITORIALE: revista lunară de literatură *Cafeneaua literară* (nr. 7/2019), revista lunară de cultură *Argeş* (nr.7/2019), revista literară *Cuvântul Argeşean* (nr.4/2019), publicaţia lunară *Informaţia Piteştenilor.*

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Redactori:
Lucian COSTACHE
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU
Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Lucian PÂRVULESCU

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/216348

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor, conform legii.
Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la
S.C. Tiparg S.A.,
tel.: 0248/221.348,
e-mail: office@tiparg.ro.

Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicaţii.

CELE MAI BUNE CĂRȚI ALE ANILOR 2016-2018 PREMIATE DE UNIUNEA SCRIITORILOR

Filiala Pitești a Uniunii Scriitorilor din România a acordat, marți, 18 iunie, la Centrul Cultural Pitești, premiile literare pentru anii 2016, 2017 și 2018. Meritele în obținerea banilor necesari premierilor (din sponsorizări) îi revin criticului literar Nicolae Oprea, a spus Mircea Bârsilă, la Gala de acordare a premiilor literare.

Juriul, alcătuit din Mircea Bârsilă, președinte, Jean Dumitrașcu, membru, Leonid Dragomir, membru, Magda Grigore (Nicolae Oprea, pentru anul 2016), a acordat următoarele premii:

VIRGIL DIACONU – Cartea de poezie a anului 2016 („Atelierul de fluturi").

AMALIA ELENA CONSTANTINESCU – Cartea de istorie literară a anului 2016 („Ionel Teodoreanu și medelenismul").

MAGDA GRIGORE – Cartea de critică literară a anului 2016 („Biblioteci subiective. I. Scriitori argeșeni").

ION POPESCU SIRETEANU – Premiul Opera Omnia 2016, pentru opera cu care a îmbogățit cultura română.

VALENTIN PREDESCU – Cartea de poezie a anului 2017 („Dizgrații. (I). Timpul puterii vs. Puterea timpului").

CONSTANTIN T. CIUBOTARU – Cartea de proză a anului 2017 („Memorii aproape oblice").

ȘTEFAN ION GHILIMESCU – Premiul Opera Omnia 2017, pentru opera cu care a îmbogățit cultura română.

NICOLAE OPREA – Cartea de critică literară a anului 2018 („Printre optzeciști. După Școala de la Târgoviște").

MIHAI STAN – Cartea de proză a anului 2018 („Drumul cărții. Din jurnalul unui editor").

LILIANA RUS – Cartea de poezie a anului 2018 („Lina").

CALINIC ARGEȘEANUL – Premiul Opera Omnia 2018, pentru opera cu care a îmbogățit cultura română.

Uniunea Scriitorilor din România
FILIALA PITEȘTI

USR
Uniunea Scriitorilor din România

Acordă

PREMIUL PENTRU POEZIE

pe anul 2016

Scriitorului VIRGIL DIACONU, pentru volumul „Atelierul de fluturi".

Președintele Filialei
Nicolae Oprea

UNIUNEA SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA FILIALA PITEȘTI

18 Iunie 2019

Președintele juriului
Mircea Bârsilă

Festivalul de C'Arte

Pitești, 13-16 iunie, ediția a III-a

Festivalul de C'Arte din acest an a fost o reușită. El a însemnat mai multe lucruri: un târg de carte, la care au participat, între altele, editurile Curtea Veche, Nemira, Polirom, Eikon, Ecoul Transilvaniei, Trend. Filiala Uniunii Scriitorilor din Pitești a avut și ea, pentru prima oară, o masă unde și-a expus cărțile. Poetul Marian Drăghici, autorul volumului de poezie *Păhărutul*, prozatorul Nicolae Florentin Petrișor, Arsene Mate, autor al tomului *Es Mal Pas*, și George Baciu și-au lansat cărțile.

Seara, am putut asista la concertele oferite de Marcian Petrescu & Trenul de noapte, Mike Godoroja & Blue Spirit, HEARTBEAT și Ducu Bertzi. Copiii au avut parte și ei de câteva activități atractive.

Festivalul s-a desfășurat sub auspiciile proiectului *Respect pentru valorile naționale*, proiect realizat de Consiliul Județean Argeș, prin Biblioteca Județeană Argeș. Directorul bibliotecii, dl Mihail Sachelarie, dimpreună cu angajații săi, care au organizat în mod efectiv evenimentul, a fost și în acest an la înălțime.

Virgil DIACONU